LATVIA
Latvian Newspaper
Published under EUCOM Civil Affairs Division Authorisation Number USDP 196. Publisher and Editor: Kārlis Rabācs, DP Camp Kleinkötz near Günzburg/D. Printer: „Schwäb. Volksbl.", Günzburg/D., Bgm.-Landm.-Pl. 7. Circulation: 4000. Published twice weekly. Editorial office: Günzburg/Do., Dominikus-Zimmermann-Str. 2.

LATVIJA

LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 40 (145)
Otrdien, 1948. g. 25. maijā
Iznāk otrdienās un piektdienās. Izdevējs: BALK uzdevumā Latviešu preses darbinieku sadarbības kopa. Atbildīgais redaktors: K. Rabācs, vietn. A. Liepa, redaktori: Z. Bārda, M. Čulītis, H. Mindenbergs, A. Smits. Adrese: Günzburg-Do.; red.: Dominikus-Zimmermannstr. 2 (tālr. 50), apg.: Marktpl. 25 (t. 84), spiest: Bgm.-Landmann.-Pl. 7. (t. 92)

Jeruzaleme pārvēršas drupās

Žīdi aizstāv katru istabu „no telpas telpā"

Drošības padome prasa izbeigt kaŗa darbību Palestīnā

UN Drošības padome sestdien noraidīja ASV priekšlikumus Palestīnas jautājuma atrisināšanai. Priekšlikums ieguva tikai 5 balsis. Pēc tam pieņēma Lielbritanijas priekšlikumu uzaicināt abas kaŗotājas puses Palestīnā izbeigt kaŗa darbību un noslēgt pamieru, kam būtu jāsākas pirmdienas vakarā pl. 18. Par šo priekšlikumu balsoja 8, pretim nebalsoja neviens, bet atturējās Padomju Savienība, Ukraina un Sīrija. Žīdi jau naktī uz pirmdienu paziņoja, ka piekrīt priekšlikumam un būtu ar mieru izbeigt kaŗa darbību, ja to pašu līdz pl. 20,00 dara arī arabi. Arabu atbilde līdz pirmdienas pusdienas laikam vēl nebija zināma. Tie paskaidroja, ka vispirms jāsazinās savā starpā. Žīdi pirmdienas rītā izteica šaubas, vai arabi priekšlikumu pieņemšot.

ASV priekšlikumu Drošības padome noraidīja tāpēc, ka tas, visumā gan saskanēdams ar angļu priekšlikumu, paredzēja sankcijas pret tiem, kas nepaklausītu uzaicinājumam kaŗa darbību izbeigt. Praktiski tas nozīmētu, ka Drošības padomei tad sava lēmuma reālizēšanai būtu jāsāk bruņota akcija. Preses komentāri par šo lēmumu uzsver, ka Drošības padome tātad apliecinājusi savu nespēju bruņoti iejaukties citu valstu konfliktos.

Kamēr Drošības padome tikusi pie šī lēmuma, un Zviedrijas karaļa brāļadēls grāfs Bernadote telefoniskā sarunā ar UN ģenerālsekretāru Trigvi Lī pieņēmis uzaicinājumu tūlīt doties uz Palestīnu un uzsākt starpnieka sarunas ar arabiem un žīdiem, arabu līgas ģenerālsekretārs Azams Paša izteicies ka vienīgais pamiera priekšnoteikums varētu būt pilnīga žīdu atbruņošanās. Arī arabi būtu ar mieru atbruņoties, bet tikai tad, ja žīdi atsakās no Izraelas

Jeruzalemes vēsturiskās vietas tikmēr pārvēršas drupās. Žīdi, kas ielenkti vecpilsētā un fanātiski aizsargājas, slēpjas pazemes ejās. Arabi spridzina ejas, mūrus un sinagogu sienas un pakāpeniski spiež loku ap žīdiem arvien šaurāku. Ne viena, ne otra puse vairs nesaudzē svētās vietas. Arabi cer, ka žīdi padosies bada un ūdens trūkuma dēļ.

Jeruzaleme aplenkta no trim pusēm. Tikai uz rietumiem Haganah ar tanklem un artilleriju izdevies atbrīvot šauru spraugu sakaru uzturēšanai ar ārpasauli. Bet tā kā ceļš uz Telavivu ir pastāvīgā arabu artilerijas ugunī, pārtikas pievešana pa šo ceļu tikpat kā neiespējama. Žīdu transportos tagad priekšroka dota medicīniskiem materiāliem. Par visnopietnāko problēmu žīdiem izvērties ūdens trūkums. Sestdien Haganah rīkojis īpašu pretuzbrukumu, lai ieņemtu nelielu ciemu Jeruzalemes vecpilsētas tuvumā un no turienes atvestu pilsētas aizstāvjiem dažas mucas ūdens.

No dienvidiem Jeruzalemei pietuvinājušies ēģiptiešu spēki, kuŗu motorizētie priekšpulki pagājušās nedēļas beigās iebrukuši Betlemē, kas atrodas tikai 6 km no Jeruzalemes dienvidu malas. No austrumiem un ziemeļiem Jeruzalemei uzbrūk transjordānieši, kas laužas arvien dziļāk pilsētā, pielietodami arī smago artileriju. Pagājušās nedēļas beigās viņi ieņēmuši žīdu vissvētāko vietu — raudu mūri. Žīdi joprojām turas lielajā slimnīcas ēkā un augstskolā. Pārsteigumu arabi piedzīvojuši lielākajā žīdu sinagogā, kuŗas ieņemšanu tie pasludināja jau pagājušās nedēļas vidū. Izrādījās, ka arabi ieņēmuši tikai sinagogas apakšstāvu, bet nākošā dienā tiem uzbrukuši žīdu snaiperi, kas slēpušies sinagogas augšstāvos un uz jumta. Lai galīgi tiktu galā ar žīdiem, arabi sākuši spridzināt sinagogas mūrus. Pēc pieciem spridzināšanām viņiem izdevies noārdīt tikai vienu no biezajām ārsienām.

(Beigas 3. lpp.)

Angļu un amerikāņu strīdi Palestīnas dēļ

Pagājušās nedēļas beigās pirms nobalsošanas Drošības padomē sāka pastiprināties nesaskaņas ASV un Lielbritanijas starpā Palestīnas notikumu dēļ. Amerikāņu laikraksti sāka asu kampaņu pret angļu nostāju Palestīnas jautājumā un pārmeta angliem atklātu arabu atbalstīšanu. Daži laikraksti ziņoja, ka ASV ārlietu ministrija gatavojoties oficiāla protesta sūtīšanai uz Londonu. Senāta līdzekļu piešķiršanas komisijas priekšsēdētājs senātors Bridžs paziņoja, ka viņa komisija izmeklēs jautājumu, vai Anglija neizlieto Eiropas atjaunošanas programmas ietvaros piešķirtos amerikāņu pabalstus, lai atbalstītu Transjordaniju un citas arabu valstis. Ja tā izrādītos, tad komisija prasīšot pabalstu atraušanu Anglijai. Amerikāņu prese apgalvoja, ka angli atbalstot arabus, lai tādā veidā tomēr saglabātu angļu noteikšanu Vidējos austrumos. Angļu prese atbildēja, ka amerikāņi pēc ilgas vilcināšanās atbalsta Izraelu, baidīdamies prezidenta vēlēšanās zaudēt 5 milj. žīdu balsu.

Angļijas ārlietu ministrija oficiāli paskaidrojusi, ka ieroču sūtījumi arabu valstīm notiek saskaņā ar 1936. g. un vēl agrākiem līgumiem. Anglijas vēstniecība Vašingtonā piektdien atsauca baumas, ka esot ievadīti priekšdarbi tiešām Maršala un Bevina sarunām Palestīnas jautājumā. BBC pirmdienas rītā ziņoja, ka iepriekšējā vakarā Bevinu apmeklējis ASV vēstnieks Londonā.

Pārmetumus angliem velta arī „Izvestija", kas ievadrakstā par UN neveiksmēm Palestīnas jautājumā apgalvo, ka Lielbritanija tīši cenšoties graut UN prestižu, lai pati nostiprinātu savas turpmākās pozicijas Vidējos austrumos.

BBC, NYHT, DM

Komūnistu demonstrācijas Somijā

Komūnistiskais Somijas iekšlietu ministrs Leino, kam parlaments ar visu pilsonisko grupu balsīm izteicis neuzticību, sestdien apsolījis valsts prezidentam Pasikivi „kādreiz nākošās nedēļas sākumā" atkāpties. Komūnisti pēc tam sestdien, svētdien un pirmdien visā valsti rīkoja demonstrācijas. Pirmdien Helsinkos masu sapulcē runāja pats Leino. Sociāldemokratu partijas līderis sestdien presei izteicies, ka Leino pēc parlamenta uzticības zaudēšanas nemaz nebūtu varējis amatā palikt. Ja viņš nebūtu atlūdzies, tas būtu smags satversmes pārkāpums. Aģentūru ziņas arī pēc Leino atkāpšanās atkārtoja, ka parlamentā viņam visvairāk pārmesta 20 baltiešu izdošana Padomju Savienībai 1945. g. nesazinoties ar parlamentu.

Pirmdienas rītā BBC ziņoja, ka valsts prezidents Pasikivi atcēlis Leino no amata un viņa vietā par iekšlietu ministru izraudzījis līdzšinējo izglītības ministru. Par izglītības ministru savukārt iecelts līdzšinējais Somijas sūtnis Švelcē. Labā spārna partijas ar šo maiņu ļoti apmierinātas un uzskatot, ka līdz ar to vēlēšanu brīviba šai vasarā būšot nodrošināta.

Pirmdienas pēcpusdienā radio ziņoja, ka valdības jautājums izvēršas par prestiža cīņu starp Pasikivi un komūnistu partiju. Helsinku ostas strādnieki sākuši streiku, lai atbalstītu komūnistu prasību par iekšlietu ministru atkal iecelt komūnistu, bet valdība norīkojusi kaŗavīrus streikotāju atvietošanai.

BBC

Norvēģija atsauc baumas par palīdzības paktu ar Padomju Savienību

Norvēģijas valdība atsaukusi baumas, ka Padomju Savienība būtu ierosinājusi slēgt tādu pašu aizsardzības paktu ar Norvēģiju, kādu tā nesen noslēgusi ar Somiju. Amerikāņu laikraksti aizrādā, ka šīs baumas izraisot Maskava, lai radītu jaunu „nervu kaŗu" Skandinavijā. AFP tālāk ziņo, ka ASV valdība raugoties labvēlīgi uz Dānijas un Norvēģijas centieniem iepirkt ieročus ASV. Abas valstis seviški interesējoties par amerikāņu ložmetējiem, tanku un lidmašīnu atvairīšanas ieročiem un municiju. Norvēģijas valdība paskaidrojusi, ka pašlaik nebūtu spējīga atvairīt svešus uzbrukumus, kāpēc tai steidzīgi esot nepieciešama ieroču piegāde.

NdFr

Kad notiks naudas reforma

Vienošanās par reformu panākta, bet termiņu neizpauž

Padomju plāni par gaisa satiksmes ierobežošanu ar Berlīni

ASV, Anglijas un Francijas valdības vienojušās par vienlaicīgu valūtas reformu Vācijas trīs rietumjoslās, ziņo franču aģentūra AFP. Reforma neesot gaidāma pirms vasaras vidus vai rudens, tomēr esot jādomā, ka tā notiks vēl pirms rietumjoslu satversmes sapulces sasaukšanas, kas paredzēta 1. septembrī. Londonas sešu valstu konferences beigu komunikē sagaida šīs nedēļas sākumā, tikai nav zināms, cik sīki tajā būs attēlotas Rietumvācijas reorganizācijas plāna detaļas.

„New York Herald Tribune" korespondents zina vēstīt, ka vienošanās esot panākta sekojošos punktos. Satversmes sapulce, kuŗai būs jāizstrādā Rietumvācijas satversme, ievērojot arī trīs okupācijas valstu militāro gubernātoru norādījumus, sastāvēšot no apmēram 55 delegātiem, kas katrs pārstāvēs ap 750.000 rietumjoslu iedzīvotāju. Divu kameru likumdošanas sistēma Rietumvāciju pārvērtīšot par zināma veida federāciju. Pēc pagaidu valdības nodibināšanas Rietumvācijai došot īpašu okupācijas statūtu. Pirms satversmes sapulces sanākšanas vācu zemju ministru prezidentiem īpašā konferencē būšot jāprecizē zemju robežas, un šo zemju oficiālā atzīšana esot gaidāma jau tuvākajos mēnešos. Satversmi ratificēšot nevis tautas nobalsošanā, bet ar Rietumvācijas zemju divu trešdaļu balsu vairākumu. Esot paredzams, ka Londonas konferences komunikē saturēs arī uzaicinājumu padomju joslai pievienoties.

„Daily Mail" speciālkorespondents ziņo par krievu plāniem striktī ierobežot rietumu sabiedroto gaisa satiksmi ar Berlīni, spiežot tos izmantot vienīgi padomju kontrolētos lidlaukus. Pēdējos divos mēnešos, kopš dzelzceļu satiksmes ierobežošanas, rietumu gaisa satiksme stipri pieaugusi. Padomju kontrolētā „Berliner Zeitung" ziņojusi par padomju aviācijas komandiera Vācijā ģenerāļa Aleksandrova apspriedēm ar viņa palīgiem, kas ierosinājuši likvidēt amerikāņu lidlauku Tempelhofā un angļu lidlauku Gatovā. Aleksandrovs ierosinājumu tomēr esot noraidījis, ieteicot „jautājumu vēl pārdomāt". Amerikāņu civīlās aviācijas kontroles pārstāvis šos ierosinājumus apzīmējis par tik fantastiskiem, ka krieviem nebūšot drosmes tādus oficiāli iesniegt.

SED ierosinātai „tautas nobalsošanai par Vācijas vienību", kas Berlīnē jau sākusies, pagaidām esot ļoti vāji panākumi, neraugoties uz plašo propagandu. Ielās braukājot automobili ar aģitātoriem, kas aicinot iedzīvotājus turpat uz vietas ierakstīt savu vārdu sarakstos. Padomju joslā akcijas ricībā nodotas sabiedriskas ēkas. Vienīgajā nobalsošanas lokālā angļu sektorā BBC korespondents svētdien saskaitījis tikai 28 parakstus. Nobalsošana turpināsies 2 nedēļas. Amerikāņu un franču sektorā tā noliegta bet komūnisti to tomēr gribot reālizēt arī tur.

Hamburgā iznākošais vācu saimniecības laikraksts „Deutsche Wirtschaft" maija sākumā iztirzā atklātībā diskutētos veidus kādos varētu izpausties gaidāmā valūtas reforma. Pēc laikraksta domām, kaut cik derīgs nokārtojums panākams tikai, piesaistot reformas izstrādāšanā vācu lietpratējus, jo citādi jaunajai valūtai tā kā tā nebūšot uzticības tautā. Reformas kārtību varot iedomāties apmēram tādu, ka jaunās banknotes, pēc to sadalīšanas visās zemēs, līdz pat vismazākai pagasta valdei, izsniegs tikai, uzrādot pārtikas kartiti, pie kam ģimenes galva saņemtu 50 DM (Deutsche Mark), bet katrs ģimenes loceklis tikai 30 DM apmaiņas attiecībā 1 pret 1. No banku noguldījumiem esot paredzēts 80% pavisam svītrot, 10% tūlīt atbrīvot izmaksai, bet 10% bloķēt vēlākai izmaksāšanai. Parādu saistības un iemaksas paredzēts samazināt līdz 20% no pirmsummas, bet pārējās 80% ieskaitīt par devalvācijas pelņas nodokli.

„New York Herald Tribune" vērtē, ka pašreiz naudas apgrozība Vācijā esot apmēram piecpadsmitkārt lielāka nekā pirms kara, kamēr produkcija, sasniedz tikai 40%. Neievērojot reformas sagatavošanā visu iespējamo tālredzību, rezultāts var būt tāds, ka arī jaunā valūta drīz pārietu inflācijā un baudītu tikpat maz uzticības kā tagadēja. Grūtākais jautājums valūtas atveseļošanā ir „burvju aplis", ka produkcijas atjaunošana nav iespējama bez veselīgas naudas sistēmas, bet naudas sistēma nevar būt veselīga, kamēr produkcija neatdzīvojas. Reformas uzdevums būs šo apli iedragāt. Bez tam ir svarīgi, ka vācu jaunajai markai būtu zināma vērtība arī starptautiskās biržās, jo citādi būs grūti ieķļaut Rietumvāciju Maršala plāna operācijās.

NYHT, DM, BBC, BBC

Koreja draud pilsoņu kars

ASV ārlietu ministrijas oficiālajā paskaidrojumā, kas 11 punktos satur atbildes uz visiem Vollesa-Stalina vēstuļu apmaiņā skartajiem jautājumiem un apgaismo vispārējo politisko stāvokli, atsevišķi norādīts uz stāvokli Korejā. UN jau pagājušā gada 14. novembrī ieteica plānu Korejas neatkarības atjaunošanai, paredzot visu ārvalstu bruņoto spēku atvilkšanu no Korejas. Bet Ukraina liedzās līdzdarboties UN Korejas komisijā, un Padomju Savienība komisijai liedza ieeju padomju okupētajā Korejas daļā. Bez tam Padomju Savienība savā okupācijas joslā realizē pati savu savrupēju politiku, kas draud novest pie pilsoņu kara.

Pēc Insbrukas radio ziņām, Henrijs Volles kādā sapulcē griezies ar aicinājumu pie Padomju Savienības valdības — pārtraukt komūnistiskās ekspansijas politiku citās zemēs, kā arī izbeigt masu terroru pašu zemē, jo tas traucējot Padomju Savienības un pārējo valstu saprašanos.

DM

Trumens prasa Alaskas „saimniecisku atslēgšanu"

ASV prezidents Trumens sestdien parakstījis kongresā jau agrāk pieņemto likumu par aviācijas spēku paliclināšanu uz 70 kaujas grupām. Pēc tam viņš presei paskaidrojis, ka kongress gaisa flotes izbūvei piešķiris 222 milj. dolaru vairāk nekā valdība bija pieprasījusi. Preses konferencē Trumens bez tam vēl teicis, ka viens no svarīgākiem ASV uzdevumiem tagad ir Alaskas „saimnieciska atslēgšana" un Havaju atzīšana par 49. ASV štatu.

Beidzot sastādīta Italijas valdība

Italijas valsts prezidents Einaudi svētdien apstiprinājis ministru prezidenta de Gasperi iesniegto jaunās Italijas valdības sarakstu. Jaunajā valdībā ir 11 kristīgo demokratu, 3 mērenie sociālisti un pa divi liberāļu, republikāņu un neatkarīgo ministri.

Jaunajai valdībai ir 3 ministru prezidenta vietnieki: mērenā sociālistu vadītājs Saragats, kristīgo demokratu ģenerālsekretārs Pekoni un neatkarīgais Pordža. Ārlietu ministrs kā līdz šim Sforca, un iekšlietu ministrs Skelba. Līdzšinējais ministru prezidenta vietnieks Pacardi izraudzīts par apsardzības ministru.

Godalgas par „labākiem vēlēšanu rezultātiem"

ČECHU DIPLOMĀTIJA PADOMJU DRAUDOS

Drošības padome, pārtraukdama Palestīnas debates, piektdien pēkšņi pievērsās Čechoslovakijas jautājumam un nolēma uzklausīt agrākā Čechoslovakijas delegāta UN Dr. Papaneka izteikumus. Pēc gaŗas un neauglīgas debates par to, vai Gromiko ir vai nav tiesības izlietot veto pret ierosināto izmeklēšanas komisiju, padome Čechoslovakijas apspriedes atkal atlika uz šo nedēļu.

Papaneks no jauna apsūdzēja Padomju Savienību, ka tā iejaukusies Čechoslovakijas iekšējās lietās. Arī Čechoslovakijas delegātiem dažādās UN komisijās pastāvīgi esot grūtības, ja tie negribot verdzisku paklausties Maskavas norādījumiem. Jau kopš UN pastāvēšanas sākumiem čechu delegācijai bijis jābaidās no padomju draudiem, jau San Francisko sesijā Molotovs esot izdarījis spiedienu uz Masariku, un arī pēc tam Papanekam allaž bijis jābalso tā, kā to vēlējies Molotovs un Višinskis. Čechoslovakijas valdība neesot varējusi bez Maskavas ziņas iecelt nevienu sūtni vai delegātu ārzemēs. Pašu Papaneku atcēla no UN delegāta amata pēc tam, kad viņš ierosināja pārbaudīt komūnistu apvērsuma apstākļus Čechoslovakijā.

Gromiko visus pārmetumus noraidīja, norādot, ka ASV un zināmā mērā arī Anglijai ierosinājusi Čechoslovakijas jautājuma apspriedes tāpēc, lai novērstu uzmanību no pašu intervencijām citās valstīs. Čīles rezolūcija, kas prasa iecelt Čechoslovakijas lietā izmeklēšanas komisiju, esot brutāla iejaukšanās Čechoslovakijas iekšējās lietās.

Pašā Čechoslovakijā notiek gatavošanās vēlēšanām 30. maijā, pie kam sākta propaganda par „publisku nobalsošanu". Neapmierinādamās ar to, ka nekāda opozicijas saraksta vispār nav, dažas pilsētu padomes nolēmušas, organizēt iedzīvotāju demonstrātīvus gājienus pie urnām, lai balsis nodotu atklāti un „masveidīgi". Reizē propaganda biedē, ka baltu zīmīšu nodevējus uzskatīs par sabotieriem. Notiek gatavošanās „sociālistiskai sacensībai" par iespējami mazāku balto zīmīšu skaitu un 100% balsu savākšanu valdības sarakstam. Centrālā izpildu komiteja pat izsolījusi godalgas šim vajadzībām. Populārs komūnistu sauklis ir: „Baltas zīmītes — melnas domas".

NYHT, BBC

...ak šo un to

...ecais naktssargs, kad veikalu bi... ...zlaupījuši divi jauni ielaužēji, vi... ...iestiprinādami savam güstekmi... ...lakātu ar uzrakstu: „Šis virs pi... ...ādija lielu drosmi, mēģinot aizs... ...āt veikalu. Viņam pienāktos alg... ...paaugstinājums."

Krustvārdu mīkla

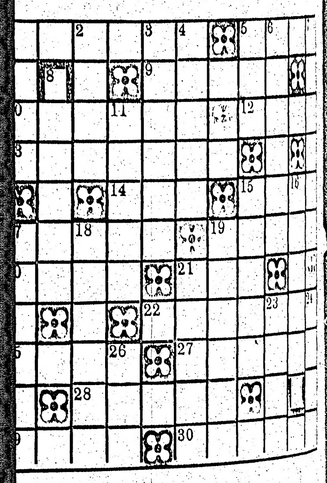

Līmeniski: 1. Slimība. 5. Dabas ...eidojumi. 9. Lieli zobi. 10. Trauks. ...2. Rijas daļa. 13. Miega līdzekļis. ...4. Ziņu aģentūra. 15. Laistās. 1... ...amesti. 19. Izmēra apzīmējums. 2... ...arība. 21 Satiksmes vārds. 22. Ar... ...u rakstnieks. 25. Minerāls. 27. S... ...ita. 28. Dezinficēt. 29. Rimsies. 3... ...pgabals Āzijā.

Stateniski: 1. Koks. 2. Pagas... ...ūrzemē. 3. Naudas vienības. ... ...arba rīks. 5. Sievietes vārds. 6. Z... ...a nozagtā jaunava grieķu mītol... ...ā. 7. Slavens sacerējums. 8. Aus... ...jā. 9. Sievietes vārds. 15. Aizvērt. 1... ...eigt. 16. Astāķļu vārds. 17. Dzī... ...eks. 18. Segmateriāls. 19 Lauz... ...ji. 21. Polsterēt. 23. Nodalījums. ...4. Sacerējums. 26. Palīgā.

...ZIKAS UZDEVUMA ATRISINĀ... JUMS

Lode caurumā kritīs, kā visi ķe... ...ņi, zemes centra virzienā. N... ...kaidrots, ka gaisa blīvums no ... ...es virspuses uz augšu samazi... ...ometriskā progresijā. Virzienā ... ...emes centru gaisa blīvumam ca... ...umā tātad vajadzētu tādā pašā pr... ...esijā pieaugt, t. i. attālumam p... ...ugot 2 reizes, gaisa blīvums pa... ...nāsies 4 reizes. Tādā kārtā jau d... ...kilometru dziļumā gaisa blīvu... ...urumā būs tik liels, ka līdzināsi... ...elzs blīvumam (7), un lode ... ...etā paliks „karājoties".

Tāds ir uzdevuma iesūtītāja at... ...nājums. Teorētiski, varbūt, varē... ...domāties arī citus

No lietuvju valodas tulkojis
Emīls Skujenieks

LATVIJA
LATVIAN NEWSPAPER
Nr. 40 145) 1948. g. 25. maijā
Ar autora parakstu vai iniciāliem parakstītajos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā redakcijas domas.

LATVIEŠI AUSTRĀLIJAS ALPOS

VĒSTULE LATVIJAI NO AUSTRĀLIJAS

Mūsu ļaudis Austrālijā izvietoti darbā dažādos novados. Augļu un ražas vākšana beigusies un daudziem nācies saistīties smagākā fiziskā darbā, kur laba izpelņa, bet gandrīz visur nepierasts dzīves veids un ierašas. Visiem gadu jāstrādā noliktais darbs. Sākusies arī pēdējā — trešā transporta dalībnieku izvietošana. Vairākas grupas nosūtītas uz ķieģeļfabrikām un spēkstaciju būvēm. Ģimenes novieto vienkopus lauksaimniecībās. Lieli pieprasījumi ir pēc telefonistēm.

Bonegilas nometnē saplūdušas daudzas vēstules, kur tautieši raksta par savu darbu un dzīves apstākļiem. Gribu iepazīstināt ar 4 vēstuļu izvilkumiem.

1. „Braucot uz savu darba vietu, domāju, ka būs gatavā elle, jo vilciens gāja tikai pa granīta kalniem, bet kad sasniedzām gala staciju, apkārtne kļuva citāda. Ir skaista sādžiņa ar 200 iedzīvotājiem. Mūs novietoja mazā baraciņā, kur dzīvojam tikai 4 cilvēki. Sliktākais, ka nav elektrības un pašiem jāgatavo ēdiens. Darbs koku zāģētavā nav grūts. Jāstrādā 8 stundas un pelnām 7 mārc. nedēļā. Iesākumam visu dod uz pēcmaksu. Viena traka lieta: šeit ir krodziņš un ar to pietiek, lai naudiņa aizietu."

2. „Ir pagājusi nedēļa, kamēr strādāju. Izolētība un vientulība. Tuvākā dzelzceļa stacija 42 jūdzes, pilsētiņa 32 jūdzes un Adelaide 250 jūdzes. Sādžā 500 iedzīvotāju, veikals, pasts, baznīca, kino un restorāns. Virs zemes rokam dzelzs rūdas kalnu. Nav smagi jāstrādā, bet visu laiku brūni, netiri putekļi sūcas cauri drēbēm. Labi, ka ir siltas dušas. Dzīvojam mūra ēkā, pa 2 cilvēki istabiņā. Alga ir 11 mārc. par 2 nedēļām un uzturs. Ēdiens labs, trauki nav pašam jāmazgā, bet šausmīga garlaicība, jo no „maigā" dzimuma redz tikai strādnieku sievas."

3. „Dzīvoju Austrālijas Alpos, kas šeit ir skaisti un apauguši kokiem. Visapkārt zaļa zāle, mežs, upe un plavas. Jāstrādā koku zāģētavā. Saplākšņu griežamai mašīnai jāpiegādā koka kluči, kas jādara ar celšanu un velšanu. Darbs smags. Alga 15—18 mārc. par 2 nedēļām. Ēdienu gatavojam paši. Mājiņa no dēļiem, vietām spīd cauri. Domāju, ka gadu te nenodzīvošu."

4. „Tagad ‚suņu dienas' beigušās, un nekā nedarīšanu nomainījis darbs. Sākumā tas nelikās rožains. Sadeva rokās lāpstas, laužņus, kapļus un pēc tam ar virvēm bija jārāpjas stāvā, klinšainā kalnā, kur priekšā jau strādāja šejienieši un grūda lejā visu, kas tur atradās — akmeņus, zemi, kokus un krūmus. Tikai tagad, pēc jau nostrādātām 2 nedēļām, varu teikt, ka mans darbs nav no sliktākajiem. Esam novietoti koka barakās, kuras viena no otras atrodas 1—3 jūdzes. Kaut pirmo dienu strādājām tikai lai kustētos, šejienieši tomēr norādīja, ka mēs pārāk „raujot". Atalgojums ir 15—18 mārc. par 2 nedēļām. Katram sava atsevišķa istabiņa (2,96 × 2,56 m). Tajās pagaidām ir tikai gulta, gultas maiss, krēsls un 2 ļoti spožas elektriskās spuldzes — viena pie gultas, otra pie griestiem. Mūsu dzīvokļu izbūve vēl nav pabeigta. Sola ierīkot katrā istabiņā skapi, galdu, elektrisko apsildāmo un kontaktus. Segas izsniedza uz pēcmaksu, bet par veļu jārūpējas pašiem. Darba vieta atrodas ļoti tuvu. Darbu sākam pl. 7.50 un beidzam 16.50, ar stundas pārtraukumu pusdienas laikā. Pusdienas ieturam kopgaldā. Uzturs labs un pietiekami daudz. Pastāvīgi 2—3 ēdieni. Daudz augļu. Uz medu un visādiem saldumiem netīk vairs skatīties. Virtuve ļoti spodra, tāpat ēdamtelpa izkrāsota eļļas krāsās. Publiskās telpas svaigi krāsotas, tumsai iestājoties katrs stūrītis gaišs. Tieši pretim atrodas Viktorijas augstākā kalna Bogongas klinšainā 6400 pēdas augstā virsotne, kas, liekas, iestiepjas mākoņos. Visapkārt stāvi, apdrupuši, no apakšas ar eikaliptiem noauguši kalnu masīvi, kur līku loču aizvijas strauja kalnu upīte ar ledus aukstu ūdeni. Tajā satek vēl daudz mazāku strautiņu un avotu. Rītos te brīnišķi koncertē visādi sveši putni, no kuriem dažu dziesmas atgādina mūsu lakstīgalu. Daba gan nav vienmuļa, tomēr no Eiropas kalnu krāsu mirdzuma te daudz kā trūkst. Sevišķi jauki izskatās mēness naktīs, vienīgi žēl, ka te dzīvo tikai vīrieši . . ."

Bonegilā, maijā.

A. Str.

Valka Nirnbergas pievārtē

UZMETUMS KĀDAS TRIMDINIEKU PILSĒTAS VĒSTUREI

Pa laikam ir patīkami padzīvot pa atmiņām, kaut arī tajās nav ne kaloriju, ne vitamīnu. Atmiņām tuva rada ir ieradums. To neretī izjūt arī trimdinieks, kad, gribēdams, piemēram, runāt par Mincheni, izsaka Rīgas vārdu. Tādēļ tagad, kad Rīga ir aiz deviņiem kalniem vai, politiskā valodā runājot, aiz dzelzs priekškara, prātīgi darījušas tās nometņu valdīšanas, kas savas trimdas „pilsētas un pagastus" nosaukušas dzimtenes vārdos. Un tā mums šeit ir sava Rīga, sava Sigulda, Tērvete un Mežotne, bet visreālāk kā lieluma, tā nosaukuma ziņā savam vārdam atbilst Valkas nometne Nirnbergas pievārtē. Ar savām vairāk kā trīs tūkstoš dvēselēm tā gandrīz līdzinās vārda māsai, un tīri patiesi ir LCK kancelejas priekšnieka J. Vennera Valkas administrātoram reiz pa jokam teiktie vārdi: „Kad Valkas iedzīvotāju skaits pieaugs vēl par pāris simtiem, tad pie pārvaldes barakas durvīm liec uzrakstu — Valkas pilsētas valde, bet pats saucies par pilsētas galvu."

Taču šis viens arguments vēl nepasaka visu. Nometnē dzīvo arī igauņi, un tādēļ, lai viņiem nebūtu jālauza mēles ar kādu svešu vārdu, dots šis abām tautām kopējais nosaukums.

Īstenībā Valkai būtu daudz iemeslu sauktties arī Rīgas vārdā, kaut gan „galvaspilsētas" godu par sev piederīgu jau no laika gala uzskata Eslingena. Protams, Valkai nav Lido, vienaldzīgo, namsaimnieku biedrības un neviena ministra, bet par to tai ir citas priekšrocības, kas dotu tiesības uz „galvaspilsētas" vārdu.

Platības ziņā Valka ir lielākā latviešu nometne un tās pajumtē atrodas LCK mītne vai, kā paši valcenieši saka, pagasta māja. Mazie puikas, kas žogmalē sit bumbu, par ieverojamākiem savas pilsētas viriem, protams, atzīs Bebri, Seibeli un Laumani, bet pieaugušie, kuru interesē par bumbu nav tik liela, atbildēs: Mūsu ļaudis ir Mirdza Ģrike un prof. Ādolfs Ābele, mūsu baznīcā ir pirmā trimdā gleznotā altāra glezna, prof. Annusa darbs, mums ir Dziesmu Vairogs, izcilākais koris amerikāņu joslā, un dziedātāji, kas gada laikā nav nokavējuši nevienu mēģinājumu, pie mums ir Bavārijas apgabala komiteja, dala prof. Maltas dārzkopības skolas, moderna teātra zāle, ko rekorda tempā uzbūvēja pāris nedēlās, mums ir divi lieli grāmatu veikali, mums ir ceļojumu birojs, kur jūs varat pat pasūtināt istabas kalnos, par dzelzceļa biletēm un atlaujām vai kino kartēm nemaz nerunājot.

Tā būtu Valkas ārējā seja, bet arī iekšējā ir rosmes un darbības pilna, par ko liecina darbs, kursi, mācīšanās un sabiedriskā dzīve.

Valkai ir arī savi laucinieciski vaibsti, kas šodien tik nozīmīgi dipīša eksistencei. Tie ir ģimeņu dārziņi, kuriem baraku starpās un žogmalēs vietas papilnam, un vistu bariņi ar cienīgu galli vidū.

Valkas iepazīšanai nepietiek ar stundām, bet vajadzīgas dienas. Un kaut arī sava tiesa tās pilsoņu devušies uz svešām zemēm, Valkas vārds tik drīzi no Nirnbergas tīreļa nepazudīs. Taču vislaimīgāki valcenieši būtu, ja varētu dzīvot mazajā provinces pilsētiņā pie igauņu robežām, lai arī agrāk, Rīgas bulvāros staigādams, dažs ar pārākumu izrunāja tās vārdu.

Arbo

Padomi vai nometņu pārstāvju sanāksmi?

Bavārijas apgabalu latviešu padome jau savā pirmajā sēdē jaunajā sastāvā 22. maijā Minchenē pārrunāja jautājumu par padomes pārveidošanu par apgabala nometņu komiteju priekšsēžu sanāksmi. Jautājuma izlemšanu atlika uz nākamo padomes sēdi, uz kuru aicinās pārstāvjus arī no tām nometnēm, kur padomes locekļi nemaz nav ievēlēti. Sanāksmes dalībnieki izteica pārmetumus BALK revīzijas komisijai par neaktīvitāti, norādot, ka komisija nedod ziņojumus par savu darbību un neizdara arī revīzijas. Ilgākas debates izraisīja Bavārijas apgabala komitejas mājokļa jautājums. Vairāki padomes locekļi pasvītroja, ka komitejas mājoklim vairāku apstākļu dēļ vajadzētu atrasties Minchenē. Ja tas nebūtu iespējams, tad komitejas filiāle Minchenē jāpaplašina. Padome izteica arī vēlēšanos, lai, apmeklējot tautiešus slimnīcās un sanatorijās, apmeklētāji censtos apdāvināt visus attiecīgās slimnīcas latviešus, neķirojot tos pēc konfesijām.

Sēdi vadīja jaunais BALP priekšsēdis zv. adv. O. Kārkliņš; BALP vicepriekšsēdis ir A. Richters, bet sekretārs R. Poruks. A. B.

Nometņu dzīve

DZIESMU svētkos Fišbachā godalgos etnografiski pareizos tautas tērpus. Godalgošanas komisijā būs prof. A. Annuss, arch. V. Lamsters, M. Āboliņa un E. Puriņa. Ir iespējams, ka dziesmu svētkus pārraidīs Minchenes radiofons.

ASV darbojas pazudušo personu meklēšanas līga The Missing Persons Seachers League Of America, INC, 20 Garfield Pl., Lynbook, New York, USA. Organizācija paziņojusi mūsu sūtnim Dr. A. Bīlmanim, ka tā jau palīdzējusi daudziem izklīdinātiem latviešiem sameklēt radus un draugus ASV un Kanādā. Sūtnis ieteic tautiešiem ar šīs organizācijas starpniecību meklēt radus un pazīstamus, jo tie var būt labi palīgi tālākas emigrācijas gadījumā.

BALK izstrādā iesniegumu IRO štābam Bad Kisingenā, par nepietiekamas kvalitātes uzturu nometnēs, lūdzot stāvokli uzlabot. Šajā jautājumā informēti arī Latvijas sūtņi ārzemēs. BALK ziņo, ka uztura papildināšanai no ārzemēm saņemto cukuru izsniegs ar tbc slimiem tautiešiem sanatorijās un slimajiem bērniem nometnēs. Cukuru Bavārijas nometnēm sadalīs Minchenē un Valkā tuvākā laikā.

PIRMO latviešu dziesmu svētku 75 g. atcerei 27. jūnijā Fišbachā jau pieteikti 24 koŗi ar 934 dziedātājiem.

ARĪ Austrijas latvieši rīkos pirmo latviešu dziesmu svētku atceri. Notiks dziesmu diena Glāzenbachā.

ANSBACHAS mazpulka dalībniekus apmeklēja Ansbachas milit. pārv. virsnieks Tomsens, kas bija iepriecināts par mazpulka darbu un trimdā atvesto 477. Nautrēnu mazp. karogu, ko izglābusi A. Jurkāne. Notika priekšlasījums par amerikāņu mazpulkiem. Viesis atstāja arī literatūru un adreses, lai varētu sazināties ar baltzaļā karoga saimi ASV. Ansbachas mazpulkā ir jau ap 120 dalībnieku.

FIŠBACHAS latviešu nometnes komitejā ievēlēti A. Gulbis, P. Dišlers, V. Vārpa, A. Dučkens, A. Strautnieks un J. Zariņš. No 1189 balstiesīgiem iemītniekiem vēlēšanās piedalījās 891. Komiteja par priekšsēdi ievēlēja A. Gulbi. Padomes locekļu vēlēšanās visvairāk balsu bija K. Birnbaumam.

VALKAS nometnē, piedaloties nometnes latviešu komitejas priekšsēdim māc. J. Turkam un pasaules YMCAs pārst. K. Dzirkalim nodibināta YMCAs nodaļa. Par tās pagaidu valdes priekšsēdi ievēlēja Erv. Šmitu, bet valdē māc. J. Turku, A. Līrumu, A. Kesneru, E. Biti, E. Broži un A. Apši.

Vienprātība DP jautājumā

The Christian Science Monitor, atreferējot abu republikāņu prezidenta amata kandidātu Stasena un Tafta vēlēšanu kampaņu Klivlendā, ziņo, ka abiem esot domstarpības dažādos iekšpolitikas un ārpolitikas jautājumos, bet abi prezidenta amata kandidāti vienprātīgi atbalstot DP ieceļošanas likumu.

Cilvēki, kam 20 gadu jādzīvo viesnīcā

NO VĀCIJAS AIZBRAUKUŠA LATVIEŠA IESPAIDI FRANCIJĀ

„Dzīve Parīzē šodien vairs gandrīz ne ar ko neatšķiras no pirmskara laikiem — tā pati greznība, tā pati kustība un tā pati pārpilnība," raksta kāds latvietis, kas no Eslingenas kolonijas ieradies darbā Francijas galvaspilsētā.

Daži pārtikas līdzekļi tomēr ir normēti. Tā, piemēram, maizi saņem tikai 200 g, sieru 10 g, margarīnu 10 g un cukuru 25 g dienā. Dažs teiks — tas taču nav vairāk kā DP nometnēs Vācijā. Līdzšinējās 2 nedēļās, kas pavadītas Francijā, tomēr esam pārlieku labi paēduši, jo brīvajā tirgū var pirkt ļoti daudz gaļas. Samērā lētas arī zivis.

Ļoti bēdīgs stāvoklis dzīvokļu jautājumā. Sākumā dzīvojām kādā viesnīcā, kur par istabiņu maksājām 250 franku diennaktī. Tagad esam pārvākušies lētākā viesnīcā. Maksājam 120 fr. dienā un vēl 10 fr. par apkalpošanu. Parīzē ir ģimenes, kas viesnīcās dzīvo pat vairāk nekā 20 gadu. Par istabas ir caurmērā mēnesī jāmaksā 3000 franku. Var dabūt arī dzīvoklus, bet tad jāmaksā liela atkāpšanās nauda. Šī maksa, atkarībā no labuma un pilsētas rajona, par 1 istabu ar virtuvi ir 100.000—150.000 fr., bet par 2 istabām pat 250.000 franku. Braucot uz Franciju, ir labi, ja par dzīvokli var parūpēties jau iepriekš. Arī tās pašas istabiņas viesnīcā var sameklēt tikai ar pazīšanos.

Kāds tautietis man lūdza noskaidrot, vai viņam Francijā būtu darba iespējas, ja tas tur aizbrauktu ar savu smago auto. Apjautājos par to Francijas zemkopības ministrijā. Man atbildēja, ka neiespējami neesot, bet tad jāslēdz darba līgums uz 1 gadu. Mēģināšu vēl runāt ar kādiem privātiem uzņēmējiem. Jāsaprot tomēr, ka ārzemniekiem arī šajā lielajā emigrantu zemē daudzas durvis ir slēgtas. Smagā auto cena te ir apmēram 1—1,5 miljonu franku. Benzīns normēts. Taksometriem par 27 fr. litrā mēnesī izsniedz 300 litru benzīna."

Vēstules nobeigumā lasām: „Dzīve Francijā normāla. Arī nopelnīt var labi. Vajaga gan jau iepriekš padomāt, kā šeit iekārtoties." M.

Kā Rīgas radiofons tēlo dzīvi DP nometnēs

Rīgas un citi padomju raidītāji diezgan bieži sniedz raidījumus baltiešiem ārzemēs. Ir vērts salīdzināt šajos raidījumos sniegtos ziņojumus ar īstenību, ciktāl tas katram pašam iespējams no savas tiešās pieredzes. — Nesen vienā šādā raidījumā tika teikts, ka pēc trīs gadu nodzīvošanas ārzemēs dzimtenē atgriezies sportists Arnolds Fridenbergs. Viņa dzīvē tagad esot sācies „jauns brīnišķīgs pavasaris". — Tad stostīdamies pie mikrofona stājās pats Fridenbergs un teica:

„16 gadus vecu vācieši mani mobilizēja 1943. g. un aizsūtīja uz Vāciju izpalīgos. Kritu angļu gūstā. No tā izticis, mitu Neištates nometnē. Tur uzsāku bokseŗa treniņus. Drīz tomēr pietrūka spēka. Ar 150 g maizes dienā nevar boksēties. Ārzemnieki sāka DP nometnēs uzpirkt baltos vergus. Sevišķi iecienīti bija sportisti. Nīmani, Stendzenieku, Riekstiņu, Veidemani, mani un citus — ap divi simti — vienā reizē pārdeva uz Angliju.

Hallā ievietoja dzelzs bunkurā. Palagus un segas nedeva. Bija jāiet ravēt pie angļu budžiem. Tie ir vēl lielāki izkalpinātāji kā latvieši. Paši ēd apartamentos nezin ko, bet mūs baroja ar maizes druskām, kafiju un zaļām kāpostu lapām. Darbs ļoti smags. Izpelņa zema. Cenas ārkārtīgi augstas.

Apnika. Saskaitāmies. Kādi 50 atgriezāmies Vācijā. Bet tagad arī tur visiem jāstrādā — jāvāc gruveši un netīrumi. Nometnēs valdīja pilnīgs bads. Sacēlām bunti. Tās sekas — dabūjām katrs 150 g kukurūzas maizes vai 5 gabaliņus sapuvuša keksa. Viena grupa uzvilkām melnas drānas un pacēlām karogu ar uzrakstu: „Šeit angļu koncentrācijas nometne." Uzsākām bada streiku. Skotu majora telpai izsitām visus logus. Ieradās policija. To padzinām ar akmeņiem. Trīs policisti palika guļam. Pēc tam es un Vladislava Konošonoks naktī izzagāmies no nometnes un devāmies pie padomju pārstāvja. — Tagad strādāju Rīgas vagonu rūpnīcā, Kad atkopšos — sākšu atkal nodarboties ar sportu."

Kādā citā pārraidījumā latviešiem ārzemēs runātājs teica:

„Pie mums ir strādnieki, kas savu darba uzdevumu jau veikuši 10 gadus uz priekšu. (Tad ta rāvuši!) Strādnieku skaits nemitīgi pieaug, bet darba nevienam netrūkst. Bezdarbs ir tikai kapitālistiskās zemēs, ko aiz dzelzs priekškara slēpj reakcija. Visādi skribenti un radiokomentātori vaiga sviedros nopūlas, lai slēptu faktus par PSRS. Padomju cilvēkam nav jābaidās, vai nogrieztais maizes rieciens nav par biezu.

Arī latviešu tautas nodevēji Vācijā kalpo reakcijai. Šos, no vēstures izskrīnētos, nebūtu vērts nemaz pieminēt, bet viņi ar varu aiztur citus, kamēr tos pārdod vergu tirgū. Tur visus tura pretpadomju propagandas valgos."

3. maijā Rīgas radiofonā runāja Gunārs Briedis, kas atgriezies no Beļģijas. 17 gadu vecumā vācieši viņu aizveda darbos uz Vāciju. Kritis amerikāņu gūstā. Pēc atbrīvošanas saņēmis putna brīvību. Briedis teica:

„Visi man jautā, kāpēc tik ilgi esmu klīdis un kavējies svešumā. Paši sapratīsiet — bija bailes atgriezties. Pēc gūsta iestājos Babenhauzenas slimnīcā, vēlāk nometnē, darbā. Saņēmu DP uzturu. Paši kungi nekā nedarīja. Tika komandēja. Amerikāņu virsnieki sāka mudināt uz Beļģijas ogļraktuvēm. Aģitātori tām dziedāja slavas dziesmas. Līgums bija jāslēdz uz 2 gadiem. Kādi 200 sadomājām un aizbraucām.

Norīkoja Limburgas baseinā. Tūlīt lika darbā — nakts maiņā. Dienas alga bija 140 franku, bet pašiem beļģiešiem otra tik. Par apģērbu un citu no algas atvilka 20 fr. Dzīvoklis maksāja 15 fr. Uzturu gādāju pats. Tam izdevu 60 fr. Par cigaretēm — 10 fr. Veļas mazgāšanai un aplāpīšanai vajadzēja ap 40 fr. nedēļā. Nekas daudz pāri nepalika. Biju ietaisījis parādus. Atlika vienīgā izeja — bēgt.

Pieci: Janševiskis, Vēvers, Būmanis, vēl viens un es slepus savācām savas lietas un devāmies pie padomju pārstāvja. Un jau 24. martā biju pie mātes Rīgā." (Kur tie citi palika?).

Rūdolfs Celms, lidotājs un sporta žurnālists, 6. maijā stāstīja: „1941. g. vasarā man nācās atstāt Rīgu, jo uzraudzības iestādes man kā bij. aizsargam un Rīgas—Berlines gaisa satiksmes lidotājam nevarēja uzticēties. (Kāpēc nē?) Tas mani gan ļoti sāpināja, bet, izjuzdams dziļu cieņu pret padomju iestādēm, saprotu iestāžu stāvokli. Bija jāatsakās no žurnālistikas un lidošanas. Kāros pie meža darbiem. Ar pārtiku nebija spoži (Vai tas var būt Padomju Savienībā?), ko sevišķi grūti sajutu tāpēc, ka agrāk biju paradis ēst Romas pagrabā. (Kapitālisma paliekas!). Beidzot, kad manu lietu skatīja cauri (Kas? Čeka?), man ierādīja dzīves vietu Tomskas apgabalā. Apguvu jaunus arodus. Mana priekšniecība beidzot uzzināja, ka protu svešvalodas. Deva tulkot uz krievu valodu. Divos gados izlasiju valrāk grāmatu, kā visā iepriekšējā mūžā. (Stachanoviski).

Kad karš bija beidzies, gribējās uz dzimteni. Negribēja atlaist (Tam var ticēt). Beidzot tomēr atbraucu Rīgā. „Vai nesapnoju?" jautāju pats sev. Drošības pēc iekniebu vaigā. Es dzimteni atguvu aiz Urāliem. Tagad esmu padomju pilsonis."

„Propagandas spēķis" no Padomiju Latvijas

No Maskavas vadītās padomju Igaunijas, Latvijas un Lietuvas valdības atjaunojušas pūles aicināt mājās Baltijas zemju DP, ziņo „The Baltic Review". Padomju iestādes ne vien atļaujot, bet pat veicinot pārtikas sainīšu nosūtīšanu no Baltijas zemēm, lai rādītu, ka tur nekā netrūkst. Sainīšu saturs, kas jau saņemti Vācijā, esot bagātīgs. Kāds Getingenas latviešu DP vienā sainītī saņēmis 1 kg bēkona, 1 kg siera, 2 kg cukura, 0,5 kg medus un ap 2 kg biskvītu. Sainīti viņam sūtījusi māte no Slokas.

„The Baltic Review" tālāk ziņo, ka padomju joslā vēl atlikušie igauņi izmisuši cenšoties pāriet hermētiski noslēgto robežu uz rietumu joslām. Kāds igauņu krāsotājs, kam tas izdevies, stāstījis, ka viņam padomju joslā klājies samērā labi un viņš mācījis vācu vidusskolā krievu valodu, kaut gan nekad par skolotāju nebija strādājis. Visiem krievu valodas pratējiem padomju joslā esot jāreģistrējas. Padomju aģenti ar vācu komūnistu atbalstu pastāvīgi meklējot Baltijas valstu piederīgos, tādēļ minētais igaunis uzdevies par zviedru. Atrastie baltieši pazūdot, pie tam ne vien igauņi, latvieši un lietuvieši, bet arī Baltijas vācieši. TBR

VĒSTULES REDAKCIJAI

P. Bērziņš Augsburgā

KĀ IR AR PASEM?

Dažos laikrakstos nesen lasīju, ka mums visiem jāpasteidzas ar Latvijas ārzemju pasu izņemšanu. Man šis mudinājums nav īsti skaidrs. Vai tad ārzemju pase vajadziga arī tad, ja jau ir Latvijas iekšzemes pase? Nedomāju, ka pēdējās vērtība tamdēļ būtu mazinājusies. Labprāt dzirdētu tuvākus paskaidrojumus.

Redacijas piezīme: Sūtnis K. Zariņš paskaidro, ka Latvijas ārzemju pases pasteidzināti jāizņem tikai Anglijā un citur ārpus Vācijas un Austrijas dzīvojošiem latviešiem. Teiktais neattiecas uz latviešu DP Vācijā un Austrijā. Tie līdzšinējā kārtībā ārzemju pases var dabūt tikai izņēmuma gadījumos.

Slaveni kaŗ... dodas p... Anglijā 7000 brīv... a...

BBC pirmdienas rītā ziņoja, ... dažādas valstis lielā skaitā ... ...

...diofons tēlo ...nometnēs

„Visi man jautā, kāpēc tik ilgi esmu klīdis un kavējies svešumā. Pašī sapratīsiet — bija bailes atgriezties. Pēc gūsta iestājos Babenhauzenas slimnīcā, vēlāk nometnē, darbā. Saņēmu DP uzturu. Pašķungi nekā nedarīja. Tikai komandēja. Amerikāņu virsnieki sāka mudināt uz Beļģijas ogļraktuvēm. Aģitātori tām dziedāja slavas dziesmas. Līgums bija jāslēdz uz 2 gadiem. Kādi 200 sadomājām un aizbraucām. Norīkoja Limburgas baseinā. Tīlīt lika darbā — nakts maiņā. Dienas alga bija 140 franku, bet pašiem beļģiešiem otra tik. Par apģērbu un citu no algas atvilka 20 fr. Dzīvoklis maksāja 15 fr. Uzturu gādāju pats. Tam izdevu 60 fr. Par cigaretēm — 10 fr. Veļas mazgāšanai un aplāpīšanai vajadzēja ap 40 fr. nedēļā. Nekas daudz pāri nepalika. Biju ietaisījis parādus. Atlika vienīgā izeja — bēgt.

Pieci: Janševiskis, Vēvers, Būmanis, vēl viens un es slepus savācām savas lietas un devāmies pie pabiju pie mātes Rīgā." (Kur tie citi palika?).

Rūdolfs Celms, lidotājs un sporta žurnālists, 6. maijā stāstīja: „1941. g. vasarā man nācās atstāt Rīgu, jo uzraudzības iestādes man kā bij. aizsargam un Rīgas—Berlīnes gaisa satiksmes lidotājam nevarēja uzticēties. (Kāpēc nē?) Tas mani gan ļoti sāpināja, bet, izjuzdams dziļu cieņu pret padomju iestādēm, sabratu iestāžu stāvokli. Bija jāatsakās no žurnālistikas un lidošanas. Kēros pie meža darbiem. Ar pārtiku nebija spoži (Vai tas var būt Padomju Savienībā?), ko sevišķi grūti sajutu tāpēc, ka agrāk biju paradis ēst Romas pagrabā. (Kapitālisma palieka!). Beidzot, kad manu lietu skatīja cauri (Kas? Čeka?), man ierādīja dzīves vietu Tomskas apgabalā. Apguvu jaunus arodus. Mana priekšniecība beidzot uzzināja, ka protu svešvalodas. Deva tulkot uz krievu valodu. Divos gados izlasīju vairāk grāmatu, kā visā iepriekšējā mūžā. (Stachanoviski).

Kad karš bija beidzies, gribējās uz dzimteni. Negribēja atlaist (Tam var ticēt). Beidzot tomēr atbraucu Rīgā. „Vai nesapņoju?" jautāju pats sev. Drošības pēc iekniebu vaigā. Es dzimteni atguvu aiz Urāliem. Tagad esmu padomju pilsonis."

„Propagandas spēķis" no Padomiu Latvijas

No Maskavas vadītās padomju Igaunijas, Latvijas un Lietuvas valdības atjaunojušas pūles aicināt mājās Baltijas zemju DP, ziņo „The Baltic Review". Padomju iestādes ne vien atļaujot, bet pat veicinot pārtikas sainīšu nosūtīšanu no Baltijas zemēm, lai rādītu, ka tur neatņemtu. Sainīšu saturs, kas jau saņemti Vācijā, esot bagātīgs. Kāds Getingenas latviešu DP vienā sainītī saņēmis 1 kg bēkona, 1 kg sviesta, 2 kg cukura, 0,5 kg medus un ap 2 kg biskvītu. Sainīti viņam sūtījusi māte no Slokas.

„The Baltic Review" tālāk ziņo, ka padomju joslā vēl atlikušie igauņi izmisuši cenšoties pāriet hermētiski noslēgto robežu uz rietumu joslām. Kāds igauņu krāsotājs, kam tas izdevies, stāstījis, ka viņam padomju joslā klājies samērā labi un viņš mācījis vācu vidusskolā krievu valodu, kaut gan nekad par skolotāju nebija strādājis. Visiem krievu valodas pratējiem padomju joslā esot jāreģistrējas. Padomju aģenti ar vācu komūnistu atbalstu pastāvīgi meklējot Baltijas valstu piederīgos, tādēļ minētais igaunis uzdevies par zviedru. Atrastie baltieši pazudot, pie tam ne vien igauņi, latvieši un lietuvieši, bet arī Baltijas vācieši. TBR

VĒSTULES REDAKCIJAI

P. Bērziņš, Augsburgā

KĀ IR AR PASĒM?

Dažos laikrakstos nesen lasīju, ka mums visiem jāpasteidzas ar Latvijas ārzemju pasu izņemšanu. Manis mudinājums nav īsti skaidrs. Vai tad ārzemju pase vajadzīga arī tiem, a jau ir Latvijas iekšzemes pase? Iedomāju, ka pēdējās vērtība tagad būtu mazinājusies. Labprāt dzirdētu uvākus paskaidrojumus.

Redacijas piezīme: Sūtīts. Zariņš paskaidro, ka Latvijas ārzemju pases pasteidzināti jāizņem kai Anglijā un citur ārpus Vācijas, n Austrijas dzīvojošiem latviešiem eiktais neattiecas uz latviešu pāācijā un Austrijā. Tie līdzšinējā ārtībā ārzemju pases var dabūt ai izņēmuma gadījumos.

Slaveni kaŗa laika lidotāji dodas palīgā žīdiem

Anglijā 7000 brīvprātīgo grib doties pie arabiem

BBC pirmdienas rītā ziņoja, ka daudzās valstīs lielā skaitā pieteikušies brīvprātīgie, kas gribot doties palīgā arabiem cīņā pret žīdiem. Brīvprātīgie piesakoties Grieķijā, Spānijā, Anglijā un citur. Anglijā vien pēdējās dienās esot pieteikušies 7000 brīvprātīgo.

Vēl enerģiskāk brīvprātīgos vervē žīdi. Sestdien no Hofas aizbraukuši pirmie brīvprātīgie no žīdu DP nometnēm Vācijas amerikāņu joslā. Rebiners Steinegrs svinīgā brīvprātīgo izvadīšanas aktā teicis, ka drīz Vācijā ierīkošot oficiālas Izraelas diplomātiskas pārstāvniecības un tad sākšoties rēgulāra žīdu mobilizēšana Irgun Zwai Leumi spēkiem. Firtas nometnē izdarīta aptauja un noskaidrots, ka no 468 pieaugušiem viriešu kārtas žīdiem šai nometnē 352 gatavi tūlīt doties uz Palestīnu. Nometnes izceļošanas daļas vadītājs paskaidrojis, ka vēl jūnijā no Bavārijas uz Palestīnu izceļošot 5—6000 žīdu. Desmit ASV senātoru ar vēstuli Trumenam pieprasījuši, lai ASV dod savus kuģus žīdu pārvešanai no Vācijas uz Palestīnu un pēc tam slēdz žīdu DP nometnes Vācijā.

Pagājušā nedēļā Romā lidmašīnas katastrofā nositušies divi slaveni kaŗa laika sabiedroto lidotāji — 26. g. vecais kanādietis Džordžs Buerlings, kas kaŗa laikā nogāzis 32 vācu lidmašīnas un 1944. g. vienā dienā saņēmis četrus nopelnu krustus. Vislielākos panākumus viņš guvis jau 1942. g., kad bija viens no sekmīgākajiem angļu cietokšņa aizstāvētājiem Maltas salā. Virs Maltas vien viņš nogāzis 27 vācu lidmašīnas. Buerlings nosities kopā ar 29. g. veco liverpūlieti Leonardu Kohenu, kas kļuva slavens 1943. g., kad mašīnas bojājuma dēļ bija spiests nolaisties itaļu jūras cietoksnī Pantelarijas salā, bet tur uzvedies tik pārgalvīgi, ka salas komandants „kapitulējis" ar visu cietoksni un lāvis Kohenam atkal aizlaisties.

Abi lidotāji nositušies, kad viņu nelielā sporta lidmašīna neveiksmīgi pacēlusies no Romas lidlauka, lai dotos „izpriecas braucienā". Neviens nešaubījās, ka tie patiesībā dodas uz Palestīnu palīdzēt žīdiem. Buerlings dažas dienas agrāk Kanādā bija teicis: „Es laidīšos uz Palestīnu drusku pārstāvjiem izteikusies: „Es jau ziņāju, ka viņš ņems tādu galu." Kādreiz agrāk Buerlings sūdzējies, ka viņa pēckara darbs esot garlaicīgs. Viņš nodarbojies ar bagātnieku vešanu uz makšķerēšanas vietām Kanādā, bet paskaidrojis: „Nekad neesmu gribējis būt satiksmes lidotājs. Es kļūtu par kaŗa lidotāju ikvienam, kas man labi maksātu, izņemot krievus, jo tie man nepatīk."

„Daily Mail" Romas speciālkorespondents ziņo, ka Buerlinga un Kohena nelaime tomēr varot izraisīt nopietnas sekas. Itaļu valdība līdz šim esot „skatījusies caur pirkstiem" uz daudziem lidotājiem un lidmašīnām, kas no Itālijas devušās palīgā žīdiem Palestīnā. Iespējams, ka tagad tā būšot spiesta raudzīties uz šādiem lidotājiem nopietnāk. Pēc šī korespondenta ziņām Haganah organizējot pirmšķirīgu kaŗa laika pilotu gaisaspēkus gan atsaucoties uz lidotāju simpatijām, gan arī solot tiem fantastiskas algas un prēmijas. No Itālijas lidlaukiem vien pēdējā nedēļā uz Palestīnu esot aizlidojuši ap 100 lidotāju, visvairāk angļu, kanādiešu, austrāliešu, dienvidafrikāņu, šveiciešu un zviedru.

BBC, NYHT, DM

Jeruzaleme pārvērsta drupās

(Turpinājums no 1. lpp.)

Ciņas „no telpas telpā" notiek arī citās Jeruzalemes ēkās, kur žīdi sīksti turas ik istabā. „Daily Mail" ziņo, ka 700 žīdi, kas ielenkti kādā atsevišķā Jeruzalemes vecpilsētas kvartālā, centušies izkļūt no aplenkuma, rokot tuneļus zem vecpilsētas mūriem, lai pa tiem nokļūtu pie citas žīdu grupas, kas turas Ciānas kalnā. No šiem 700 žīdiem 200 esot sievietes un bērni. BBC speciālkorespondents pirmdienas rītā ziņoja, ka viņš atrodas Jeruzalemes anglikāņu baznīcā kopā ar vēl 20 angļiem. Viens no tiem esot Palestīnas anglikāņu biskaps, kas uzņēmies radiotelegrafista pienākumus un noraidījis arī ziņojumu. Visapkārt baznīcai esot arabi, bet Haganah spēki atrodoties dažus simts soļus tālāk. Angļu baznīcu tomēr ne viens, ne otrs neaizkarot.

No ievainojumiem Jeruzalemē miris ASV ģenerālkonsuls Vasons. Viņu ievainoja, kad viņš atgriezās no pamiera komisijas apspriedes franču konsulātā. Nav konstatēts, vai šāvējs bijis žīds vai arabs. Līdzīgā kārtā dienu pēc tam nogalināts amerikāņu ģenerālkonsulāta radiotelegrafists.

ASV oficāli protestējusi pret to, ka Libanona aizturējusi 40 ASV pavalstniekus, kas atradušies uz kuģa, ko pārmeklējuši libanonieši. Pirmdienas rītā BBC ziņoja, ka Libanonas valdība atteikusies šos ASV pavalstniekus atbrīvot, jo tie pēc tautības esot žīdi un visi kaŗa klausības gados.

Kāds arabu līgas pārstāvis Kairā paziņojis, ka arabi sagūstījuši Izraelas ārlietu ministra Šertoka meitu. Viņa cinījusies Haganah rindās pret arabiem, kas ieņēmuši Kfar Ecionas ciemu.

Ēģiptes valdība svētdienas vakarā paziņoja, ka ēģiptiešu kaŗa flote mīnējusi visu Palestīnas piekrasti, tā ka tagad neviens kuģis bez Ēģiptes ziņas nevarot Palestīnas ostām piekļūt. Pirmdienas pēcpusdienā BBC ziņoja, ka Haganah ieņēmusi arī Tarturas ostu 40 km uz dienvidiem no Haifas, līdz ar ko žīdu rokās ir visas Palestīnas ostas.

Virs Haifas notikusi gaisa kauja starp ēģiptiešu un angļu lidmašīnām. Angļi, jau agrāk bija ziņojuši, ka nelaus aizkart Haifu, kas vajadzīga angļu karaspēka evakuēšanai. Gaisa kaujā notriektas četras arabu lidmašīnas. Angļiem zaudējumu nebija. Pēc angļu speciālistu aprēķiniem žīdu rīcībā pagaidām esot tikai nedaudz lidmašīnu, arabiem pavisam kopā esot ap 175 lietojamu lidmašīnu.

BBC, NYHT, DM

Kolchozi Baltijas valstīs

Christian Science Monitor ziņo no Maskavas par Lietuvas padomju valdības un kompartijas centrālās komitejas dekrētu, kas būtiski pārveidojot Lietuvas lauku dzīvi. Dekrēts ievadot jaunu kollektivizācijas programmu. Laikraksts norāda, ka Lietuvās un pārējo Baltijas valstu vienādas apgrūtinot kollektivizāciju. Pēc dekrēta satura esot redzams, ka plašos apmēros uzsākta kolhozu dibināšana. Dekrēts norādot, ka kollektivizāciju ierosinājuši „nabadzīgie un vidējie zemnieki, sekodami brāļīgās Padomju Savienības kollektivizācijas panākumiem". Līdzīga kustība notikot pārējās Baltijas valstīs.

Ekskaralim Michailam atņemta Rumānijas pavalstniecība

Rumānijas ministru kabinets nolēmis atņemt pavalstniecību ekskaralim Michailam, viņa mātei un citiem radiniekiem, kā arī apķilāt visus agrākā karaļa ģimenes īpašumus: dārgakmeņu kollekciju, jahtas, 29 pilis un 19 medību pilis, 42.000 ha zemes un ap 4 miljonus leju banku noguldījumu.

Jūnija sākumā Michails ieradīsies Atēnās apciemot savu tēvoci, Grieķijas karali Paulu, ziņoja Grieķijas ministru prezidents Sofuliss. Viesis Grieķijā palikšot vairākas nedēļas. Liberāļu laikraksts „Eleftheria" atzīst, ka ekskaraļa vizitei esot izraudzīts visai nepiemērots laiks, jo tā sekmēšot komūnistu propagandas uzbrukumus Grieķijai un būšot lieks apgrūtinājums jau tā noslogotajām grieķu drošības iestādēm. Grieķijas galmam tuvās aprindās izteikta doma, ka jūnijā Grieķijā arī esot gaidāmas Michaila un Burbonu princeses Annas laulības. Princeses brālis Michels Kopenhagenā, korespondentu izjautāts, to nedz apstiprinājis, nedz noliedzis.

DM, BBC

Turcijai jābūt trauksmes stāvoklī

Turcijai joprojām jābūt trauksmes stāvoklī, svētdien teicis Turcijas ārlietu ministrs Sadaks. Tai jācenšas vēl ciešāk sadarboties ar rietumu valstīm, it sevišķi ar Lielbritaniju un ASV. Turcijai neesot citas vēlēšanās kā dzīvot mierā, bet pašreizējā trauksmes stāvoklī tai gribot negribot puse no sava budžeta jāizlieto bruņošanās vajadzībām. Sadaks paskaidroja, ka saņēmis ASV valdības paskaidrojumus par neseniem mēģinājumiem ievadīt tiešas ASV sarunas ar Padomju Savienību. Sarunas nekādā gadījumā negrozītu ASV politiku Tuvajos austrumos, paskaidrots no Vašingtonas.

BBC

Austrija protestē pret ilgo okupāciju

Austrijas valdība iesniegusi notu sabiedroto kontrolpadomei, kurā protestē pret okupācijas izdevumu segšanu no Austrijas valsts līdzekļiem. Šie izdevumi sastādot 10% no visa Austrijas budžeta un esot pārmērīgs slogs tās saimniecībai. Tik ilga Austrijas okupācija pēc kara beigām neesot attaisnojama, jo Austrija neesot vainīga, ja lielvalstis nespēj vienoties par līguma slēgšanu ar Austriju. Bez tam notā izteikts protests pret okupācijas iestāžu izdarītām rekvizīcijām, kas kavē saimniecisko jaunuzbūvi un pret ieroču liegšanu austriešu policijai.

BBC

Šim numuram pievienotas 2 lapaspuses, kuŗas saņem ATPŪTAI pasūtinātāji.

Linards Tauns

Kada šķiršanas

Loks noslēdzies. Šķind smiekli sausi,
Un sāļas lāses klonā krīt.
Cik aizejot ir soļi gausi —
Vairs nesatikties citurīt.

Nu visi ceļi veras plati,
Bet neaiziet pa tiem nekur:
Ai, tavi izmisušie skati —
Uz mūžu mani gūstā tur.

Sirds svešus glāstus atrast zinās,
Pret smaidu iemainīts būs smīns —
Bet vairs nekas tā nereibinās,
Kā reizi tavu skūpstu vīns.

Vai posties tālu ceļu jūtīs?
Ai, mūžam sirds šai vietā stāj:
Cik maigi elpu cilā krūtīs,
Cik mulsi divas acis māj.

„Klausaities, kā skauti Eslingenā dzied"

15. maijā vēlā vakara stundā Eslingenā ieradās skautu Starptautiskā biroja pārstāvis pie IRO, angļu armijas pulkvedis Monē (J. R. Monnet), kas pērn pasaules skautu lielajā džamborejā Francijā vadīja baltiešu DP skautu delegāciju. Viesi sagaidīja latviešu skautu priekšnieka vietnieks dienvidjoslā J. Dombrovskis. Tā kā plkv. Monē izteica vēlēšanos iepazīties ar šejienes skautiem un vadītājiem, bet tuvojās jau vakars, tad Daugavas skautu novada priekšnieks H. Tērauds izsludināja trauksmi un jau pēc pusstundas nometnē pulcējās ap 100 skautu ar saviem vadītājiem. Sanāksmē, kas noritēja dziesmu vakara veidā un ko skauti uzsāka ar „Klausaities, kā skauti Eslingenā dzied", plkv. Monē teica uzrunu, izsakot prieku atkal redzēties ar latviešu skautiem. Pulkvedis norādīja, ka viņš gādās, lai arī latviešu skauti pēc iespējas ātrāk varētu pārcelties uz citām brīvām valstīm.

Dziesmu vakara nobeigumā pulkvedim Monē par apmeklējumu un sirsnīgajiem vārdiem pateicās J. Dombrovskis un atminai no apciemojuma pasniedza skautu darinātu latvisku ādas galda bloku. Pulkvedis Eslingenā atkal ieradīsies 12. un 13. jūn., kad tur notiks visu DP skautu priekšnieku apspriede.

DP raidījumi Frankfurtes radiofonā

„Mēs vēlamies vācu sabiedrībai sniegt ieskatu par mūsu kultūras dzīvi, sasniegumiem un mūsu dažādo tautu raksturiem," teica 22. maijā Frankfurtes radiofonā starptautiskās DP un bēgļu organizācijas Frankfurtes apgabala priekšsēdis Dr. K. Hrabiks, ievadot šīm nolūkam veltītu raidījumu. 15 minūšu ilgajā raidījumā piedalījās Vildflekenas nometnes poļu vīru koris, lietuviešu nacionālā teātŗa koris, ukraiņu dziedātāja Hanna Serei un Geislingenas igauņu koris. Organizācija nodomājusi šādus raidījumus sniegt ik pa divi nedēļām, katrai tautībai sagatavojot savu programmu.

Girts Salnais

VĪRI

STĀSTS

(2. turpinājums)

„Tā vēl ir jauna, meit, un tai vēl maz rētu — sadzijušu un asiņojošu rētu."

„Kāpēc man tik grūts šis ceļš, māt, šovakar? Tu taču zini? Es redzu tikai viņu. Visur. Skatos debesīs — mākoņi redzu Valža seju — gaišu, saulainu, smaidīgu, tādu, kāds viņš aizgāja kaŗā. Skatos sniegā, kur palikušas platu soļu pēdas — es zinu tas ir viņš, kas aizgājis savā spēcīgā, drošā solī. Vasaru skatos zālē, kas plavā viļņo pie kājām — es jūtu, tas ir viņš, kas elpo manā tuvumā, raugos pāri laivai ezera spoguļigajā ūdenī — redzu sevi tur preti, bet aiz manis ir vēl kāds — tas ir viņš. Māt, tu zini to, kāds viņš ir. Tu zini, kā mēs satikamies. Pirmā dienā, tikko viens otru ieraudzījuši, mēs vairs neškīrāmies, par spīti tavai un manu vecāku pretešķībai. Mēs neškīrāmies, līdz jūsu neuzticība mums pārvērtās mīlā pret mums. Jo . . . Jo mēs zinājām, kaut kur apslēpts, neatvairāms aicinājums mūs sauca kopā . . . Un tagad . . . Ja arī visai pasaulei viņš miris, man viņš ir dzīvs... Mums ar Jurīti viņš dzīvo mūsu pašu pasaulē . . . Un tagad man jāiet," viņa nespēja apslēpt šņukstus un, iespiedusi seju delnās, lēnām sāka iet uz klēts pusi.

Vīleru māte mirkli kavējās, un tikai pēc laba brīža, kad Elza jau atradās pusceļā starp klēti un piedarbu, viņa bija atradusi īsto vārdu tam, ko lika darīt vedeklai.

„Elza, Elza!" viņa sauca pusbalsī, tecinus steigdamās pakaļ. „Elza, gaidi!"

„Nu!" saīta elpa likās iesitamies mātei sejā, tik sausi un neskanīgi skanēja šī nenozīmīgā izteika.

„Tu vari neiet, meit. Es negribu, ka tu sevi tik smagi ievaino. Es negribu, ka tu atstāj manu pirmdzimto!" viņa valdēja.

„Es negribu nonāvēt tavu jaunāko dēlu, māt. Man tā vai tā paliks mani sapņi un Jurītis, tev tavs dēls. Ej mājās, māt. Ej!" Viņa pagrieza māti uz istabas pusi un pabīdīja maigi pa roku galam. „Es būšu mierīga un saprātīga. Un Jānis ir labs cilvēks."

Vecenīte palika nekustīgi stāvot, un Elza neredzēja, cik maza viņa bija kļuvusi, cik dziļi viņas sejā ievagojās neskaitāmās grumbas, kā šauri saduga pleci, kā salīka stāvs, it kā viņai būtu uzvēlušās visu pasaules mīlzu nastas. Tikai tad, kad viņa izdzirda vedeklas soļus uz plienainās takas, kas sākās pāri asis no klēts priekšas, vecenīte lēnām, tikko spēdama celt kājas, devās uz istabu. Pie durvīm viņa samulsa. Bailes ietrauca vinas bezdomu galvā, bailes no mazā sārtvaidža zēna, kas droši vien, tagad uzmanīja katru troksnīti, katru čabonu ārpusē, gaidot savas mīļās. Viņš taču bija tik viens tik bezgala viens, ja neskaitā viņas abas un stāstus par tēvu.

„Ko sacīt?" viņa brīdi gandrīz neelpodama stāvēja pie durvīm, pāra reizes atgriezās pret āru un dziļi, dziļi ievilka krūtīs gaisu, vēsu, mitru, kas kā aslem dzelkšņiem iedūra plaušās. Bet tad asinis ķermenī škita mundrākas kluvušas, un domas sāka darboties. „Māmiņa vēl iegāja kūti, jā . . . apskatīt Rotaļu un Zīli. Ancis ir nemierīgs. Nav sen vairs auzu ko dot, ja grib saglabāt sējai." Garš, plašs stāsts, kamēr Elza būs atpakaļ . . .! Tā bija laimīga doma.

Viņa vēl reiz ievilka dziļi pavasara spēka pilno gaisu un, strauji atvērusi durvis, iegāja istabā.

Jurītis sēdēja savā ierastā vietiņā. Zilajām, skaidrajām acīm raudzīdamies spīdekļa kvēpīgā gaismā.

„Māmiņa iegāja kūtī, lai . . ." vecmāmiņa apklusa. Viņa redzēja zēnu pēkšņi aizgriežamies. „Kas ir Jurīti?" viņas rokas sakampa malgā tvērienā zēna siltās plaukstas, bet viņa galviņa griezās prom. „Kas ir?" viņa atkārtoja viegli saņemdama savās cietās, raupjās darba mūža dolnās puisēna deniņus. „Kas noticis Jurīt?" viņa mēģināja pievilkt zēna seju tuvu sev, bet viņš abas dūrīties iespieda acīs, un vecmāmiņa juta savu sauju tulznu gropēs ielīstam mitrumu.

„Kāpēc tu raudi, muļķīti?"

„Tu nestāsti patiesību, māmiņ. Kur tad būtu palicis Maksis, ja māmiņa būtu kūtī? Es nekā nedzirdēju," viņš šņukstēja cauri raudām. „Es zinu, kur ir māmiņa!"

„Es tev teicu . . ."

„Nē . . . Es zinu. Viņa ir klētī," viņš pēkšņi ietiepās.

„Jurīt!" vecāmāte sarāvās.

„Jā, tur, kur jūs man nekad nelaujat iet. Tur, kur jūs sakat dadzūrku. Jā. Tur — tur, jūs visu ziemu man kaut ko slēpjat un ejat tikai pazagšus," viņš iespieda galvu vecmāmuļas klēpī un raudāja.

„Mīļo puisīt! Mīļo mulķīt. Kas gan tur mums būtu no tevis vai kāda cita ko slēpt?" viņa runāja, pati nedzirdēdama savus vārdus un glāstīdama puisēnam biezos, gaišos matus. „Māmiņai kaut kas jāpadara, kaut kas svarīgs, loti, loti svarīgs..."

3.

Poručiks Jānis Vīlers atradās nepilnas kvadrātass platā telpā, kurā bija tikko vieta dēļa plauktam, kas novietots šķērsām no viena kakta uz otru, bija piekrauts kažokiem un segām. Pāra pēdas katrpus guļuvietai viņam bija vienīgie laucini kur nostāties kājās un izstaipīt locekļus. Trīs mēnešu laikā viņš bija no cilvēka pārvērties zvērā — vajātā dzīvniekā, kam pāri palicis tikai naids pret ārprāta pārņemto pasauli, izmisums par savu nevaribu un ciešanas, ko tam sagādāja kāda nepārvarama tieksme, kuru vēlēdamies nokaut, viņš bija gājis kaujās un kļuvis par sava strēlnieku pulka bezbēdīgāko izlūku. Trijos mēnešos šī šaurā telpa pamazām atsvešinājā viņu pasaulei, un viņš nejuta vairs sevī apdraudētājas briesmas, jo šis krātiņš, kurā viņš labprātīgi bija ieslodzījies, pamazām sāka atgādināt drošu lizdu, un viņš pats škita esam nebrīvībai sen pieradināts pulns, ko apkopj paļāvīgas rokas. Bet jo ilgāk viņš šeit slēpās, jo ilgāk bija laika atdoties savām vientuļigām domām, jo vairāk kāpinājās viņa negantā mocītāja tieksme, kas — viņš pats to labi saprata — viņu grūdīs postā, kā briesmīgā bezdibeni, ja nenotiks kaut kas nejedomājams un neticams. Taču viss saprātīgais, viss, kas cilvēkā spēj nostiprināt ticību kādam svētumam, viss virzīja viņa domas tikai vienā gultnē, un viņa lielais ķermeniskais spēks un skaidrā spriešanas spēja arvien vairāk runāja savu valodu, celdams viņa kaislo degsmi pārlieka kāpinājumā.

Viņa vientuļās stundas un dienas apskaidroja kāda doma, kuŗa tam dažādās variācijās stāstīja par tiesību uz laimi, ko, savā izpratnē, nebija baudījis kopš tās dienas, kad viņa brālis atveda mājās sievu. Toreiz viņam bija tā, it kā kāds pēkšņi būtu iesitis ar dūri pa seju, it kā viņu kāds būtu nāvīgi apvainojis, it kā Dievs, kam viņš bija ticējis tik pat godīgi un neliekuļoti kā bērnībā, pēkšņi būtu novērsies no viņa un to aizmirsis. Viņa dzīvē bija negaidīt sadalījusies divi daļās — it kā viņš dzīvotu, būdams pavisam kas cits, ne Jānis Vīlers, un it kā viņa īstenais mūžs, laimes pilns, rītētu kaut kur zemapziņā, rādoties viņam tikai sapnos, vai pēkšņi valigi no istenības atrautā iztēlē. Viņš bija pārāk godīgi audzināts, pārāk stingrs savās attieksmēs pret cilvēkiem, lai kādam rādītu savu slēpto nelaimi. Viņš visu attaisnoja ar likteņa atriebību par to, ka pats bija smējies par visiem, kas teikušies esam nelaimīgi, kas vaimanājuši un raudājuši zudušu cerību dēļ.

Poručikam bija licies, ka kaujas padzīs jaunības murgus. Jā — taisni murgus — tā viņš sauca savas iedomas, bet tikko viņš savā pulkā bija saņēmis ziņu par brāļa karaspēka vienības iznīcināšanu, viņš bija piesarcis kā pēkšņi bagātas dāvanas saņēmis zēns, un lai slēptu savu uztraukumu, vairākas stundas pazudis no rotas štāba. Nē, — tas nebija prieks par brāļa nāvi. Jānis nespētu skatīties cilvēkiem acīs, ja būtu sev atradis kādu launa prieka jausmu. Viņš bija izmisis, domājot par Valdi. Viņš nevarēja iedomāties miruļu šo platplēcīgo vīru, smaidīgām acīm, kas ar savu personību vien varēja aizstāt simts stiprus vīrus.

(Turpinājums sekos)

Chronika

ASV kinoteātros jau sesto nedēļu ar labiem panākumiem izrādā Metro-Goldwin-Mayer un Šveices sabiedrības Praesens Film kopīji uzņemto filmu „Pēdu dzišana", kurā rādīts DP, īpaši bērnu likteņis pirmajā laikā pēc Vācijas sabrukuma. Filmas, kurā galveno lomu tēlo Amerikas čechiete Metropolitena operas soliste Jarmila Novotna un kāds čechu zēns, vairākas daļas pagājušā rudenī uzņēma Minchenes Freimaņa kazarmju DP nometnē un Ingolštatē, dažos skatos piedalījās arī latviešiem. Solīts kā filma, kas sevišķi domāta ASV plašākas sabiedrības ieinteresēšanai par DP, izrādīs arī Vācijas kinoteātros.

Etnografisko rakstu paraugus (krāsās) izdevis V. Korsta apgāds Hanavā.

Ansis Mauriņš,
LSFAP pārstāvis Anglijā

Jānis Stendzenieks piekrīt braucienam uz Čīli

MŪSU REKORDISTS JAUNĀS SEZONAS OTRAJĀ STARTĀ MET ŠĶĒPU 66,70 m. — LATVIEŠU BASKETBOLISTU PANĀKUMI ANGLIJĀ

Vēstule Latvijai no Londonas

Ar laikraksta Latvija starpniecību pirms dažām dienām saņēmu vēstuli, ka mūsu sportists Edgars Laipenieks aicina uz Čīli rekordistu Jāni Stendzenieku. Laimīgi gadījās, ka jau nākamajā dienā Stendzenieku gaidīju Anglijas galvaspilsētā, jo viņam bija jāstartē sacīkstēs Londonas priekšpilsētā Vatfordā. Rekordists braucienam uz Čīli piekrita un sevišķi priecājās par to, ka viņam tagad varbūt radīsies iespēja piedalīties Londonas olimpiskajās spēlēs. Esam jau sākuši kārtot dokumentu lietas, lai varbūtējā braukšanas gadījumā vairs ne brīdi nebūtu jākavējas.

Sacīkstēs Vatfordā Stendzenieks meta šķēpu 66,70 m, ievērojami uzlabojot iepriekšējā startā sasniegto rezultātu. Šoreiz šķēpu vajadzēja lidināt pret spēcīgu vēju. Stendzenieks jūtas ļoti labi. Viņa nākamais starts būs pēc pāris dienām Londonā.

Tikko nobeidzām 1947./48. g. basketbola sezonu, uzvarot amerikāņu vienību US Marines 34—33 (23—15). Latviešu basketbolisti Anglijas kausa izcīņā un arī meistarsacīkstēs ierindojās 2. vietā. Labākā vienība ir kausa ieguvēja Latter Day Laints, tad sekojam mēs, pēc tam 2 amerikāņu piecnieki, un vēl aiz tiem angļi. Ar sasniegumiem esam ļoti apmierināti, jo trenina iespējas bija neapskaužamas, un tikai ļoti reti vienībā varēja būt visi labākie spēlētāji.

Jāpriecājas, ka pamazām sāk veidoties sporta dzīve arī Eiropas brīvprātīgo strādnieku novietojumos, kur mīt latvieši.

Londonā, 18. maijā.

ARĪ MĀLŠTEINS VĒLAS BRAUKT PIE LAIPENIEKA

Lai noskaidrotu tuvākas iespējamības par Edg. Laipenieka piedāvājumu izbraukšanai uz Čīli, šajās dienās mūsu redakciju apmeklēja igauņu vispusīgais sportists un viens no Eiropas izcilākajiem lodes grūdējiem Augusts Mālšteins ar kundzi. Igauņu atlēts, kas pēc profesijas ir maiznieks un dzīvo Augsburgā, piedāvājumu apsveris un ir ar mieru doties uz Dienvidameriku.

Neuzels uzvar Šmelingu

50.000 skatītāju svētdien Hamburgā noraudzījās divu „vecīšu" boksa cīņā: vairāk nekā 40 g. v. Valters Neuzels 10 gājienos ar punktu pārākumu uzvarēja 43 g. v. bijušo pasaules meistaru Maksi Šmelingu. Tiesnešu lēmums Neuzela labā bija vienbalsīgs.

AMERIKĀŅU JOSLAS MEISTARSACĪKSTES FUTBOLĀ 29. UN 30. MAIJĀ VALKĀ

Amerikāņu joslas meistarsacīkstes futbolā notiks 29. un 30. maijā Valkas nometnē. Rīkotāji ik vienības 13 cilvēkiem gādās naktsmītnes un uzturu reizi dienā — pusdienas. Ceļa izdevumi jāmaksā dalībniekiem. Vienību pārstāvju apspriede un spēļu izloze 28. maijā pl. 20 Valkā. Jaunatnes meistarsacīkstes notiks pēc mācību beigšanās skolās. Mūsu izlases futbolistiem šovasar paredzēts starts Austrijā un INKOPF rīkotajā DP turnīrā. 1947. g. izlases futbolisti un rezervisti lūgti paziņot savas adreses LSFAP futb. noz. vad. A. Pukinskim: (16) Darmstadt — Ludwigshöhe, DP Camp 562.

Pēc 40 gadiem atkal skrejceļā

14. moderno olimpisko spēļu ievadījumu Londonā angļi gatavo greznu un svinīgu. Arī kāds vīrs Birminghamā klusībā gaida lielo notikumu. Tas ir 64 gadus vecais italis Pietro Dorando — viens no olimpisko spēļu vispopulārākajiem cīnītājiem. Viņš jau uzgludinājis savu veco sporta tērpu, pie kura uzglabājies arī kādreizējais dalībnieka numurs — 19. Londonas olimpisko spēļu atklāšanā 29. jūlijā Vemblejas stadionā Dorando skries goda apli.

Arī pirms 40 gadiem olimpiskās sacensības risinājās Londonā. „Spēļu" vēsturē nav otra dramatiskāka momenta par to, kas toreiz notika maratona skrējienā. Būdams tālu priekšā pārējiem dalībniekiem, stadionā pirmais ieskrēja augumā nelielais italis Dorando. Līdz mērķim vairs bija tikai apmēram 100 metru, kad 24 g. v. sportistu piemeklēja nespēks. 42170 metri bija paveikti, bet atlikušajam ceļa gabaliņam pāris desmit metriem vairs nebija spēka. Nepalīdzēja arī skatītāju sevišķi itaļu kolonijas nemitīgie uzmudinājumi. Dažus metrus pirms mērķa Dorando salīma. Negaidītā notikuma aizrauti 2 tiesneši piesteidzās palīgā italim, piecēla viņu un palīdzēja iziet cauri mērķim. Bet . . . uzvara izcīnāma tikai paša spēkiem, kāpēc olimpiskā zelta medaļa maratonā toreiz piekrita amerikānim Džojam Heijo, kaut viņš distanci veica 2 minūtes vēlāk nekā Dorando.

Notikums saviļņoja visu sporta pasauli. Ķeizariene Aleksandra sportistam atmiņai no traģiskā skrējiena dāvāja lielu kausu. Pat daudzi olimpisko spēļu uzvarētāji nav tā godināti kā Dorando. Četrus gadus viņš piedalījās visos lielākos maratona skrējienos Eiropā, un vienmēr palika uzvarētāis. No Londonas savā dzimtenē Kaprī itaļu sportists vairs nekad neatgriezās, bet apmetās dzīvot Anglijā. Pirmajā pasaules karā viņš cīnījās angļu armijā, bet tikko aizvadītajā karā Francijā zaudēja savu dēlu. Nu jau daudzus gadus metrus pirms mērķa Dorando saļima. Negai-Dorando īpašumā in maza kafejnica Birminghamā un saviem viesiem tas neskaitāmas reizes atkārtojis visai pasaulei zināmo stāstu par bijušajiem laikiem. Tagad Dorando cītīgi trenējas, jo vīram ar 64 gadiem noskriet goda apli Vemblejā tagad būs grūtāk, nekā kādreiz 42 kilometru gaŗu ceļu.

Six

Kārlis Leilands, viens no latviešu visu laiku ievērojamākiem svara cēlējiem, Latvijas, sekmīgais reprezentants 1928. g. olimpiskajās spēlēs Amsterdamā, vairākkārtējs Latvijas meistars un rekordists smagā svarā, tagad dzīvo Kemptenes latviešu nometnē. Vecmeistaram drīz būs jau 60 gadu, bet viņš vēl nekad nav nopietnāk slimojis.

Pasaules YMCAs angļu joslas basketbola meistarsacīkstēs Lejassaksijas meistara godā tika Volterdingena, kas Hanoverā uzvarēja Braunšveigu 49—30 (18—8) un Osnabriku 57 pret 29 (31—12). It interesanta bija Volterdingenas un Braunšveigas spēkošanās. V.: Veiss (8 p.), Machls (10), Kārklinš (13), Auzinš (2), Ozolinš (8), Andrējevs (8); Br.: Cipulis (4), Luksiņš (2), Priedītis (8), Zasters (2), Blažaitis (14). Galda tenisa meistarsacīkstēs Volterdingena zaudēja Braunšveigai 3—5 un Osnabrikai 2—5.

Īpatnējs pasaules rekords šachā: bij. Vīnes meistars Henlingers simultānspēlē Felbertā sacentās ar 213 pretiniekiem. Pēc 12 stundām 28 minūtēm Henlingers uzvarēja 187 partijas, 13 spēlēja neizšķirti un 13 zaudēja. Pārspēts iepriekšējais pasaules rekords, kad argentīnietis Naidorfs sacentās ar 202 pretiniekiem.

Svara celšana Padomju Savienībā ir viens no populārākajiem sporta veidiem. Sarīkojumā „Konkurence spēka vīriem" ukrainis Ričkovs, kas nekad nav trenējies svara celšanā, 71 reizi ar vienu roku uzspieda 32 kg. Te domīgam jāķļūst pat pasaules čempionam Novakam!

Anglijas reprezentanti olimpiskajās spēlēs var būt tikai tādi sportisti, kas 5 gadus pirms olimpiskajām sacensībām dzīvojuši britu salās un ir Anglijas pavalstnieki. Mūsu Stendzenieka piedalīšanās tātad izslēgta. Britu kolonijū un dominiju sportisti var aizstāvēt Anglijas krāsas, ja šīm dominijām nav savas nacionālās olimpiskās komitejas.

Eiropas meistars 5000 m skrējienā anglis Sidnejs Vūdersons ir tikai 1,65 m garš, valkā acenes un viņam jau izkrituši mati. Tāds atlēts nevarot būt angļu sportista ideāltips, kādēļ olimpiskās uguns iededzināšanai Londonas olimpiskajās spēlēs meklēšot citu sportistu. Sākumā bija domāts Vūdersons.

Nēģeris Čarls Fanvails, kas nesen sasniedza fainomenālo pasaules rekordu lodes grūšanā, 17,68 m, ir tikai 20 g. v., 85 kg smags un 1,86 m garš. Jaunajam pasaules rekordistam, blakus lieliskajai technikai, lodes izgrūdiena momentā ir tik liels asums, ka šajā ziņā ēnā paliek visi pārējie pasaules labākie lodes grūdēji.

DAŽOS VĀRDOS

Visiem ārzemniekiem ASV turpmāk reizi gadā būs jāreģistrējas, nosaka tautas pārstāvju nama pieņemts likumprojekts, ko senāts bija pieņēmis jau iepriekš.

6 Austrumeiropas valstu politiķi pirmdien Nujorkā sapulcējās, lai dibinātu „Starptautisku demokratisku fronti" ar mērķi atbrīvot savas dzimtenes.

Feldmaršals Mannerheims, agrākais Somijas prezidents, kas patlaban uzturas Rietumeiropā, no Šveices ieradies Monako.

Angļu kaujas kuģis „Nelson", kas pēdējā kara pārdzīvoja divus mīnu sprādzienus un reizi torpedēts, devies pēdējā braucienā uz Skotijas piekrasti, kur 33.900 t lielo kara kuģi izmantos par mērķi bombardēšanas manevriem.

Ķīnas nacionālistu tanki izlauzušies cauri komūnistu līnijām Dienvidmandžūrijā. Valdība ziņo par lieliem panākumiem. Esot atgūtas vairākas nesen zaudētas pilsētas.

750 mārciņu atlīdzības par osmas zaudēšanu Kembridžā piesprieda tiesa kādam puķu audzētājam, ko ievainoja autobusa klizmā.

Bulgārijas sociāldemokratu partija nolēmusi mēneša laikā apvienoties ar komūnistu partiju.

Amerikāņu ģimenes no Dienvidkorejas paredzēts iespējami drīzā laikā evakuēt uz dzimteni.

37 garīdznieki, kas esot sadarbojušies ar „bruņotiem bandītiem", pagājušā gada laikā apcietināti Slovēnijā, bet Ungārijā nupat apcietināti 200 katoļu mācītāji.

Naglas un bārdas dzenamos asmeņīšus apvienotajā amerikāņu-angļu joslā no 1. jūnija varēs iegādāties bez jebkādām atļaujām.

Tūkstošiem žurku tā izgrauzušas Vīnes mākslas akadēmijas pamatus, ka ēka draud sabrukt.

Amerikāņu seržants Mak Millins, kas, „protestējot pret ASV valdības pretpadomju politiku", atteicās atgriezties Amerikā, kā tagad ziņo, darbojies amerikāņu vēstniecības šifru nodaļā. ASV ārlietu ministrija paskaidrojusi, ka Mak Millins atteicies atgriezties mīlas afēras dēļ ar kādu krievieti un kļuvis padomju aģentu intrigas upuris. Viņš ir jau otrs amerikāņu vēstniecības darbinieks, kas pēdējo trīs mēnešu laikā pārgājis padomju pusē.

8000 grieķiem, kas pēc 1944. g. atstājuši Grieķiju, atņemta pavalstniecība, bez tam „ģenerālim" Markosam, komūnistu partijas ģenerālsekretāram Zachariadesam un vēl 13 grieķu komūnistu vadītājiem.

40.000 DP ielaišanu ASV savā gadskārtējā kongresā atbalstīja Nujorkas protestantu episkopālā diecēze, kas vienā no pārējām rezolūcijām nosodīja runas par jaunu karu un mudināja valdību rast saprašanās bazi ar Padomju Savienību līdz tam laikam, kamēr UN būšot kļuvusi par „demokratisku federālu pasaules valdību".

Hitlera pēdējās dienas — 3.

Ģenerāļu pučs 1944. gadā un Himlera noriets

Daudzi apstākļi, kas veicināja vai kavēja 1944. g. puču pret Hitleru, jau zināmi, citi vēl noskaidrojami. Kā Hitlers tika cauri dzīvs, tas joprojām ir diezgan mīklains jautājums. Skaidrs ir tikai tas, ka, ja konference būtu notikusi betona bunkurī, kur Hitlers parasti rīkoja savas apspriedes, un ne koka barakā, tad neviens no konferences dalībniekiem nebūtu pēc sprādziena vairs dzīvojis.

Katrā ziņā Hitlers no šī brīža zināja, ka armija ir pret viņu. Viņš tāpēc ap sevi pulcēja visvairāk tikai flotes un aviācijas virsniekus. Tiklīdz kāda armijas daļa atkāpās vai zaudēja kādu atbalsta punktu, viņš kliedza: „Nodevība!" Nemitīgi no „vadoņa galvenās mītnes" plūda telegrammas ar nikniem pārmetumiem un strateģiskām pamācībām. Mārtiņš Bormans pilnīgi piebalsoja sava kunga dziesmai. Pēdējā lielā konferencē Hitlers pateica visiem ģenerāļiem acīs, ka tie gatavojas viņu nodot.

Tādējādi no ģenerāļiem novērsdamies un pulcinādams ap sevi tikai tuvākos draugus, Hitlers paātrināja savas galvenās mītnes pārvēršanu no virspavēlnieka mītnes par orientālu galmu, kas viņam akli glaimotu. Kāda aculiecinieka stāsts par notikumiem drīz pēc 20. jūlija atentata mēģinājuma liecina, cik tālu šis process jau bija nogājis.

Pie Hitlera ieradies Musolini, kas toreiz valdījis vairs tikai Lombardijā. Hitlers sagaidījis viņu stacijā bāls kā palags. Vēlāk viss galms sapulcējies pie tējas galvenā mītnē. Sākumā runāts par Hitlera izglābšanos, bet drīz „galminieki" sākuši paši sev pārmest, ka karš vēl nav galā un uzvarēts. Ribentrops un Dēnics nosodījuši ģenerāļus, kas pārdevuši Vāciju Anglijai, ģenerāļi savukārt sodījušies par Ribentropu un Dēnicu. Hitlers un Musolini bijuši rezerveti, kamēr Graciani stāstījis viņiem par saviem piedzīvojumiem Afrikā. Tad piepeši kāds pieminējis otru „puču" nacistu vēsturē, proti Rēma puču 1934. g. 30. jūnijā. Hitlers tūlīt pielēcis kājās niknuma lēkmē un sācis kliegt, ka viņš atriebšoties visiem nodevējiem. Nupat atkal liktenis viņam parādījis, ka viņš izraudzīts pasaules vēstures veidošanai. Nodevēju sievas un bērnus viņš ģiemetīšot koncentrācijas nometnēs — aci pret aci, zobu pret zobu! — nevienu nesaudzēšot, kas sacēlies pret likteni. „Galms" apklusis, bet Hitlers turpinājis trakot veselu pusstundu un viesi jau domājuši, ka viņš patiešām sajucis. Musolini izskatījies nokaunējies, bet nerunājis ne vārda. Pa visu Hitlera trakošanas laiku balti tērpti sulaiņi staigājuši šurp un turp ar tējas kannām un grozījušies starp pārsteigtajiem Hitlera viesiem.

Šo ainu pārtraucis telefona vēstījums no Berlīnes, kur kārtība vēl nebija gluži atjaunota. Hitlers satvēris klausuli, izkliedzis pavēles un pilnvarojis kādu nošaut katru, kas kaut kādā veidā būtu aizdomīgs. Tad viņš pateicis teikumu, kas visspilgtāk apliecina viņa lieluma maniju: „Es patiešām nezinu, vai vācu tauta ir manu lielo ideālu vērta."

Ģenerāļu pučs izšķirīgi iespaidoja Himlera karjēru. Tas bija viņa norieta sākums par spīti tam, ka nākošajos mēnešos pēc atentata, kad viņš bargi sodīja visus vainīgos un aizdomīgos, pasaulei varēja likties, ka Himlers kļuvis varenāks nekā jebkad.

Jau tas vien, ka atentāta mēģinājums vispār bija varējis notikt, pierādīja, ka Himlers nav tik visuvarens, kā to cerēja. Viņš pats atzina, ka Hitleru šoreiz glābis tikai liktenis un laime. Daži apgaivoja, ka tik plaša sazvērestība vispār nebūtu varējusi pastāvēt bez Himlera ziņas, un, kaut tas maz ticams, bija viens, kas šis baumas nepameta neizmantotas. Tas bija Mārtiņš Bormans, ko jau saukāja par „vadoņa laimo garu", „Hitlera Mefisto", „aizmugurē darbīgo brūno eminenci". Viņš bija ieguvis tādu iespaidu, kādu līdz tam no Hitlera palīgiem nebija iemantojis neviens. Līdz tam — tā vismaz likās — Hitlers pastāvīgi bija izspēlējis savus līdzstrādniekus vienu pret otru, lai pats saglabātu savu varu, bet Bormans tagad šķina augļus par lielo pacietību. Nekad viņš nebija atkāpies no sava kunga sāniem. Viņš pat bija pielāgojis savas darba stundas divainajām Hitlera paražām — cēlās pusdienas laikā un strādāja līdz rīta ausmai. Viņš bija kļuvis ne vien par varenās partijas mašinērijas vadītāju, bet arī par visu Hitlera noslēpumu glabātāju, vienīgo runoru visām Hitlera pavēlēm un vienīgo tiltu, pa kuru vispār vēl varēja tuvoties Hitleram, kas kļuva ar katru dienu nepieejamāks. Ar sev klausīgu vīru iecelšanu visos partijas amatos, viņš bija radījis mašinēriju, kas cienīgi varēja stāties blakus Himlera SS mašinērijai.

Pirmās nesaskaņas starp Himleru un Bormani izpaudās 1943. g., kad Himleru iecēla par iekšlietu ministru. Un izrādījās, ka Bormans tomēr ir stiprāks. „Mēs visi ar pārsteigumu vērojām, ka viņš samērā īsā laikā pilnīgi paralizēja jauno iekšlietu ministru Himleru," izteicās Špērs.

Pēc ģenerāļu puča Bormans vēl vairāk izmantoja Himlera vājos punktus un pēdējā kara ziemā viņš arī panāca to, ka Himleru iecēla par Vislas armiju grupas virspavēlnieku. Ārīgi tas gan izskatījās pēc „paaugstinājuma", bet praktiski nozīmēja to, ka Himlers vairs nevarēja atrasties Berlīnē, tiešā Hitlera tuvumā. Bormans arī nekavējās izskaidrot padomju armiju virsniekiem uz priekšu ar Himlera „nodevību".

Vēl gan Berlīnē bija Gebelss, un viņa iespaidu nedrīkstēja novērtēt pārāk zemu. Pret visiem Hitlera nodotajiem viņam bija viena neapstrīdama priekšrocība — viņš bija spējīgs. Bez tam viņš bija vecs personīgs Hitlera draugs. Pat Bormans atzina, ka naidam ar Gebelsu varētu būt nepatīkamas sekas. Arī Gebelss savukārt nevēlējās naidu ar Bormani. Tā abi vienojās par sadarbošanos, kaut arī viņu uzskati un personīgie mērķi būtu dažādi.

Trevors Ropers tomēr piezīmē, ka ne Bormans, ne Gebelss nespēja pilnīgi pārņemt Hitleru savā iespaidā. Līdz pat beigām Hitlers palika vienīgais kungs un pavēlnieks tai kustībā, ko bija izraisījis un pats ar savu personīgo vadību arī noturēdējis. Kaut arī Bormans bija triumfējis pret Geringu, Hesu un Himleru, pret Hitlera nevaldāmo naidu viņš bija bezspēcīgs. Viņa pēdējo politisko padomu — atstāt Berlīni un pārcelties uz Oberzalcbergu — noraidīja. Viņa augstāko vēlējumos — pārņemt varu pēc Hitlera nāves — ignorēja. Bormanim bija jārēķinājas ar nogrupējumiem nacistu partijā, un viņš zināja, ka pārāk Hitlera kritisku vārdu būtu bijis pietiekams iemesls, lai politiskie pretinieki uzbruktu un nožņaugtu viņu.

Jauna veida atombumba

Nesenos atombumbu mēģinājumos ASV patiešām izmēģinātas jauna veida atombumbas un nevis kādi radioaktīvu viļņu mākoņi vai ar atomenerģiju darbināti tālšāvini, kā vēstīja baumas. Reutera aģentūras Vašingtonas korespondents sakās ieguvis šo informāciju no amerikāņu ģenerāļa Hola, kas pats mēģinājumos piedalījies. Tie esot bijuši loti sekmīgi. ASV tagad ķeršoties pie jaunā tipa atombumbu ražošanas. Mēģinājumus turpmāk laiku pa laikam rēgulāri atkārtošot.

Baismu aizkars un nodrošināšanās pret to

Rietumeiropas apvienošanos drošībai pret briesmām, kas draud no tā, ka pasaule tagad sašķelta ar „baismu aizkaru", lielā runā britu imperijas dienā svētdien prasījis Dienvidafrikas ūnijas prezidents ģen. Smats. Viņš uzsvēris, ka „baismu aizkars", kas tagad šķir austrumus no rietumiem, nav pasīvs, bet gan loti aktīvs un tāpēc pasaulei, kas grib novērst tā virzīšanos uz priekšu, jārīkojas ļoti gudri un noteikti.

Par svarīgāko šķērsli briesmām Smats ieteicis ASV un britu imperijas spēku ciešu apvienošanu varenā blokā. Bez tam viņš ieteicis vēl ciešāk apvienoties Rietumeiropas valstīm, kuras jau tagad vieno Eiropas atjaunošanas programma, Briseles piecu valstu pakts un muitas ūnijas. Rietumeiropas valstis apvienotamās varētu radīt 3 valstu bloku, kas būtu līdzvērtīgs pretinieks austrumu un rietumu blokiem. Tad pasaules līdzsvaram vairs nebūtu jādibinājas tikai uz divu varas faktoru spēkiem, bet gan uz vuru trīsstūra un rastos daudz lielāka stabilitāte.

Austrālijas opozicijas līderis Menzens, runādams tad pat kad Smats, prasījis ciešāku britu imperijas saklaušanos un sadarbību ar citām valstīm un teicis, ka pēc 15 gadiem britu imperijas vairs nebūs, ja visas britu tautas nebūs vienprātīgas.

Gandrīz visi angļu laikraksti pirmdien ievadrakstos komentēja Smatsa runu un arī prasīja steidzināt ciešāku imperijas saklaušanu, lai tā patiesi kļūtu par „trešo varas faktoru pasaulē".

BBC

SLUDINĀJUMI

Hercoga Pētera ģimnazijas 1936. līdz 1940. g. absolventus lūdz atsaukties, sakarā ar iespējamu sanāksmes rīkošanu dziesmu svētku laikā Fišbachā, 26. jūnijā, Arv. Bolšteinam: (13b) Günzburg-Do., Redaktion „Latvija". (792)

Jāni Strautniek no „Bukām", kas, liekas, esi Anglijā, dod kādas dzīvības zīmes A. Bolšteinam: (13b) Günzburg/Do., Redaktion „Latvija". (793)

Filmas piedāvā: attīsta, kopē, palielina, fotografijas pārfotografē, paliellna, pamazina, pavairo V. Zants: (14b) Tübingen, Friedrich-Str. 11. Pasūtinājumus pieņem un izpilda pa pastu. (732)

SKOLĒNU UZDEVUMU BURTNĪCAS

atkal dabūjamas

„Latvijas" apgādā

Vairumnoņēmējiem izsūta uz pēcmaksu.

Un vakara stundās klusi, klusi,.
Mana vientuļā sirds raud pēc Tevis . . .

Manu sapņu ilgotais tēls ir slaida auguma, izskatīgs, 20—35 g. v. cilvēks, kuram krūtīs pukst karsta sirds, nav alkoholiķis, nav siržu lauzējs, mīl dabu, mūziku, dejas, dziesmas, mīl ātrumu un vēlas mīlet no visas sirds un dvēseles mani, ticēt man un nekad nepievilt. Ja esi tāds, tad raksti nop. prec. nol. 23. g. vecai, 170 cm garai sirsnīgai latvju meičai, pievienojot foto, datus par aug., vecumu un izglītību. Foto uz piepras. sūtu atpakaļ. Of. „Latvijai" nr. 797. (797)

†

Mūsu mīļais

Jānis Kreicbergs

notārs,

dzimis 1864. g. 24. jūlijā, miris 1948. g. 13. aprīlī.
Izvadīts 25. aprīlī Stokholmas Meža krematorijā.

Sero

meitas, dēls, vedekla, znots, mazbērni Stokholmā, māsa dzimtenē, radi Vācijā.

†

Sāpīgās sērās paziņojam, ka Edmundstāles slimnīcā pēc ilgas un grūtas slimības Dieva mierā aizsaukta mūsu sirdsmīļā meitiņa, māsiņa un māsas meitiņa

Zinaīda Pūpola,

dzimusi 1933. g. 15. novembrī Rēzeknē, mirusi 1948. g. 14. martā. Apbedīta 19. maijā Gēstachtas baltiešu kapsētā.

Kad māte Latvija pie sevis
Savus bērnus sauks,
Tavs gars ar mīļiem līdzi
Mājās trauks.

Skumst vecāki, māsiņa, radi un paziņas Vācijā, dzimtenē un Anglijā.

„LATVIJAS" ABONEMENTS.

pasūtinot laikrakstu pa atsevišķiem eksemplāriem (līdz 3 eks. iesk.), maksā RM. 7.— mēnesī — ar „Atpūtai", kas iznāk reizi nedēļā — RM. 9.— mēnesī; pasūtinot kollektīvi vairāk par 3 eksemplāriem — RM. 6.— mēnesī par eks., bet ar „Atpūtai" RM.8.— par eks. Sludinājumu maksa: RM. 3.— par vienslejīgu iespiedrindu vai tai atbilstošu telpu; pieprasīto meklēšanas sludinājumi pa pastu, bet ne mazāk kā RM 6.— par sludinājumu.

Abonementu pieteikumi, sludinājumi, naudas pārvedumi un korespondence adresējama „Latvijai". (13b) Günzburg/Do., Bürgermeister-Landmann-Platz 7.

Pārvedot mums naudu pa pastu, neaizmirstiet uz pārveduma talona otrā pusē atzīmēt, par ko Jūs maksājat.

PĒTERIS ĒRMANIS

PASAKA PAR CĒLSIRDĪBU

Tas nenotika skaidri norādāmā laikā, ne telpā, bet tas varētu notikt daudzos laikos, daudzās telpās. Nosauksim kādu valsti par Ilīriju. Reiz tāda bija, bet tā nav tā. Ilīrijas vēsturē netrūka despotisku valdnieku ar neierobežotu varu pār zemi un cilvēkiem. Ilīrijā bija valdījušas pat veselas despotu dinastijas. Šos diktātoriskos valdniekus reizēm gāza, taču viņu vietā cēlās jauni no citām ciltīm, sauca citus saukļus — un varas bargums neatslāba; bet vēl pieņēmās.

Tā tas bija noticis arī nupat. Vairākus gadu desmitus augstākās varas nesējs valstī bija diktātors Fēlikss, saukts tautas tēvs. Viņš nebija ar stingru gribu, bet slavas kārīgs un neciešs mazāko pretrunu. Bija dižens augumā, garu, baltu bārdu, mīlēja plaši dzīvot, labi paēst, iedzert, mīlēja savu vientiesīgo sievu, dēlus un vienīgo meitu. Bagātīgi saņemtie sumināj̄umi viņam patika, viņš sevi jau iešūpoja iedomās, ka glaimi nav glaimi, un viņa sieva tos jau sen pieņēma par patiesību. Galma noteikums bija, ka cilvēki, kas runā ar diktātoru, nekādā ziņā nedrīkst pagriezt viņam muguru, bet, sarunu beigušiem, viņiem vajadzēja atkāpties atmuguriski. Tā nu Fēliksa gandrīz nedabūja redzēt savu pavalstnieku mugurpusi, nevarēja novērot, cik daži lieli pakauši izspiedušies stūrgalvīgi, spītīgi un dumpīgi.

Cilvēkiem neklājās labi, maizes netrūka, tomēr netrūka arī zagšanas, ieraušanas, izšķērdības, visādas netaisnības un apspiešanas. Fēliksa pa lielai daļai to zināja, bet domāja: lai nu lai, ja viņi sāks rīkoties par traku, es tos savaldīšu ar visvareno diktātora roku. Bet viņam bija dažs iemīlēts valstsvīrs, kas varas gūšanas laikā Fēliksu atbalstīja; jā, pat diktātora vecākais dēls un znots rīkojās jau pārāk nekautrīgi ar valsts mantu. Bet Fēliksa kavējās un kavējās iejaukties.

Vai nu aiz šiem vai citiem iemesliem, vai vienkārši tādēļ, ka zeme atkal nobriedusi pārmaiņai — gatavojās revolūcija un beidzot izšāvās. Pārbrāzās neilgs, bet asiņains pilsoņu karš, lielākā dala karaspēka pārgāja dumpiniekiem pusē, un Fēliksa, diktātors un tautas tēvs, kļuva necilvēcīgi nogalināts un viņa ģimene līdz ar viņu. „Tautas taisnās dusmas samina šo odžu kamolu," — tā bija teikts oficiālajā ziņojumā par Fēliksa un viņa tuvinieku nāvi.

Valdnieku pilī Ilīrijas galvenajā pilsētā Berlingradā diktātora sēdēkļi nosēdās revolūcijas vadonis Viktorīns. Viņš jau agrāk bija emigrējis un no kaimiņu valsts palīdzēja gatavot apvērsumu, sazinādamies ar Ilīrijas pagrīdniekiem. Viktorīns tagad bija oficiāli dēvējams par apspiestās tautas atbrīvotāju. Viņš bija slaids, melnīgsnējs vīrs, cietiem vaibstiem, lielu metallskanīgu balsi, gludi skūtu seju — vecpuisis, kura stiprākā kaislība goda un varas kāre, daudz augstāk sakāpināta nekā omulīgajam Fēliksam. Fēliksu vajadzēja godināt ar piecelšanos, kad viņa tēls parādījās gaismas teātrī uz ekrāna, bet Viktorīna vārdu vien nosaucot kādā runā, klausītājiem bija jālēc kājās. Tā kā sapulcēs un runās viņu daudzināja bieži jo bieži, laudis lēca un sēdās, lēca un sēdās, un vecāki vīri klusi domāja, ka tik dūšīgi viņi nav vingrojuši kopš skolas laikiem.

Katrs varasvīrs, pie varas ticis, tautai šo un to sola, kas paliek nedots un nepildīts. Bet viens darbs tiek darīts bez solīšanas pats pirmais: gāztās varas īsto un iedomāto piekritēju vajāšana. Jo vairāk bija visādās atklātās un slepenās tiesāšanās nosodīto. Pašiem lielākiem vaininiekiem cirta galvas, vidējos kārā, mazākos šāva. Mazāko bija milzīgi daudz un bendes, pretēji valdniekiem, mīlēja skatīties savu upuru pakaušos un tēmēja tieši tur.

Viktorīnam kā labā roka, valsts darbā bija iekšējās pārvaldes ministrs, vārdā Tristāns, bāls vīrs, lielām, domīgām acīm. Viktorīna vārdā viņš vadīja pretestības kustību Ilīrijā, sēdēja cietumā, izkļuva, ticēja brīvībai un Viktorīnam ar visu dvēseli un atzina, ka revolūcijas stiprināšanai — neko darīt — nepieciešama arī valsts iekšējā pārvalde un nāves sodi. Tomēr Tristāns mēģināja kaut mazliet savaldīt nāves nikno plosīšanos, bet stiprāka nekā viņa vara un griba bija Viktorīna vara un griba. Tristāns zināja, ka nopratināmie tiek spīdzināti, viņam tas riebās, bet arī te viņš maz vien spēja līdzēt. Un beidzamā laikā Tristāns bieži redzēja un juta, negribēdams un pūlēdamies par to nedomāt, ka, ja ir kāda pārmaiņa valstī un iekārtā pēc Fēliksa gāšanas, tad uz ļauno pusi.

Viktorīns ar saviem tuvākajiem ministriem runāja diezgan atklāti. Vienreiz sacīja: „Es varētu teikt tāpat, kā kādā vecā grāmatā teicis kāds katolis savai tautai: ja mans tēvs jūs pārmācījis pātagām, es pārmācīšu jūs ar cirvi un zobenu. Bet es labāk runāšu par brīvību. Tautai revolūcionārā valstī ir īstākā brīvība, bet tā pašai valstij ne pilsoniem." Bet galu galā arī fēliksieši taču rakstīja, ka no Ilīrijas vārdnīcām jāsvītro vārds „tiesības"; tautai drīkstot būt tikai pienākumi, kurus noteic tautas tēvs. Tomēr Fēliksa laikā viņa diktatūras neatzinējiem bija zināma klusēšanas brīvība. Viktorīna diktatūru cildināt un slavēt uzlikts par pienākumu visiem ilīriešiem — un slavēt tikai tādā veidā, tādiem vārdiem, kā valsts vara noteica; citādi varēja apvainot kaitīgā novirzienā. Un pats Viktorīns taču laikam arī nejutās brīvs; vecais Fēlikss braukāja valdījos ratos vieglā apsardzībā, Viktorīns sēdēja tikai slēgtos un brunoto sargu pulks visapkārt gaužām liels.

Jā, nāves plauja bija varena Ilīrijā, tomēr lielais asiņu paisums it kā pamazām virzītos bēgumā. Un kādā ļoti saulainā vēlīna rudens rītā Viktorīns aicināja Tristānu pie sevis. Tristāns iegāja plašajā diktātora kabinetā, kur Viktorīns, kā parasti, sēdēja lielajā greznajā krēslā kā troni un asi, nesmaidīgi raudzījās ienācējam pretī. Bet aiz muguras Viktorīnam milzīga glezna: diktātors pats raksturīgā orātora pozē uz tribīnes, izstieptu roku. Pie otras sienas liels fotoattēls: Viktorīns bērnu vidū, smaidīgs, māksloti mīlīgs. Cik viņš lielajā gleznā uz tribīnes izskatījās īsts, tik neīsts viņa mīlīgums. Maigs smaids šim diktātoram galīgi nepiestāvēja.

„Esmu ieradies, draugs atbrīvotāj," Tristāns sacīja Ilīrijā tagad visiem bija jāuzrunājas par draugiem un draudzenēm: visi taču draudzīgi vienoti jaunajā brīvībā un uzticībā atbrīvotāja vadonibai.

„Labi, draugs ministr." Viktorīns norādīja uz krēslu galda otrā pusē. „Sēsties. Tu šodien tāds kā bālāks, kā skābāks nekā parasti. Vai tev atgadījies kaut kas pavisam nesagremojams?" Un, nesagaidījis atbildi, turpināja: „Tu jau zini, rīt būs mana piecdesmit pirmā dzimšanas diena. Visa atbrīvotā Ilīrijas tauta to svinēs kā brīvības un jauna laikmeta svētkus. O, būtu es jau nērn savā piecdesmitajā dzimšanas dienā te bijis! Nu — piecdesmit vai viens klāt — galu galā vienalga. Ko es gribēju tev jautāt: kādi valsts noziedznieki — no svarīgo sugas — beidzamās dienās nokļuvuši tavā ziņā?"

„Vakar beidzot sagūstīja divus jau ilgi meklētos: Klaudiju un . . . Kasparu," Tristāns vēstīja kā aizsmakušā balsī.

„Klaudiju un Kasparu?" Viktorīns atkārtoja un saviebies domāja. Klaudijs bija senātors Fēliksa valdības ne visai tālos gados, kādreiz tuvs draugs Fēliksa dēlam, bet pašos pēdējos gados vecajam un dēlam radās citi mīļāki mīluļi. Klaudijam vairs nebija agrākās nozīmes. „Vai ir tā?" Un Viktorīna acis lēnām urbās Tristāna sejā.

„Tā ir, draugs Viktorīn."

„Patiesībā Klaudijs karamo sugā. Bet Kaspars . . . Kaspars kādreiz bija izglītības ministrs. Nu jau viņš vecis. Beidzamos gados gan gluži aizgājis no valsts darīšanām, druscin pat iestidzis nežēlastībā. Bet brīvās Ilīrijas vīriem nav pievienojies, visu šo laiku slapstījies un vēl nebrīvības laikos par mani nievīgi izrunājies. Vai ir tā?"

Tristāns tikko manāmi palocija galvu. „Nu — Kaspars arī no karamo sugas. Bet jārāda tautai, ka viņas atbrīvotājs var nevien spriest pelnītu sodu, bet dažreiz arī apžēlot. Vienu no šiem diviem vecajiem tautas un brīvības nodevējiem es gribu uz svētkiem atlaist brīvu."

„Un otru?"

„Otram jāļauj izjust augstākais pārdzīvojums, kāds viņa mūžā bijis — pārdzīvojums, kāds rodas, kad uzvelk karātavās un cilpa sažņaudzas ap kaklu. Izvēli, kuru kārt, kuru palaist, atstāju tavā ziņā, draugs ministr."

Tristāns atkal viegli palocija galvu.

„Es zinu, Kaspars tev agrāk bijis liels labdaris un labvēlis. Tāpat es zinu, ka ar Klaudiju tev slēdzami pavisam citādi rēķini. Bet — draugs ministr," un Viktorīna balsi skanēja tā īpašā cietība, kas atbaidīja, pievilka un sugestēja reizē, „aizmirsti visu personīgo! Neaizmirsti, ka esi zvērējis revolūcijai un man. Atlaid brīvā tikai to, kas no abiem cienīgāks būt jaunās, brīvās Ilīrijas pilsonis. Šodien vakarā tu man paziņosi, ko esi darījis."

„Būs, kā tu esi teicis, draugs atbrīvotāj," Tristāns noteica un gāja. Bet smagākās domas māca viņa galvu un sirdi.

Savu smago domu Tristāns domāja tālāk savā vientulajā mājoklī. Domāja un atcerējās bijušo. Kas viņa dzīvē bija Kaspars, gados krietni vecākais Kaspars? Draugs? Nevien draugs, bet kā vecākais brālis, jā, kā tēvs. Tristāns agri zaudēja vecākus, un Kaspars, kas mita tai pašā namā, pieņēma bāro zēnu, nebūdams ne tuvīns, ne tālīns rads. Kaspars beidza studijas, bet vēl studiju laikā jau bija labā vietā. Kā vien snēdams, palīdzēja Tristānam izskoloties, ievadīja pirmos soļus valsts darbā. Kaspars neru[illegible] daudz, smaidīja un lika roku Tristānam uz pleca, kad jauneklis sastinga, netikdams dzīvē tik ātri uz priekšu kā gribēja: „Es saku, kopurojies, atsperies, un būs labi. Esmu bijis un būšu ar tevi." Tāds bija Kaspars, kas nodzīvoja vientulis, bez sievas, bez bērniem, bet dzīvē, darbā kāpa aizvien augstāk, līdz kļuva pat ministrs, jo viņa lietiskīgais saprāts un darbīgums iepatikās Fēliksam. Bet šī patikšana atdzisa diezgan ātri, jo Kaspars noprata glaimot un izlapt.

Un kas Tristāna dzīvē bija Klaudijs? Launa darītājs, nīdējs, nelaimes sūtītājs. Jau skolā bieži saplūcās domīgais, smagi nopietnais, bet sparīgais Tristāns ar lunkano, jautro, izmanīgo Klaudiju. Un vēlāk viņu ceļi krustojās daudzkārt. Nevarēja teikt, ka Klaudijs būtu viscaur nelietis un intrigants. Nē, bija cilvēki, ar kuriem viņš satika labi, pat darīja viņiem labu. Bet Tristānu viņš nīda kādā īpašā būtiski organiskā naidā. Klaudijs izauga šmaugs un skaists, viņš mīlēja sievietes, un sievietes mīlēja viņu. Viņš staigāja pa dzīvi kā pa vasaras mežu un uzlasīja sievietes kā zemenes. Un kad viņam iznāca iepazīties ar Tristāna jauno, dailo, trauslo sievu Virgīniju, Klaudijs prata viņu tā sevī iemīlināt, ka jaunā sieviete bija īsti kā apmāta. „Vai tu viņu tiešām tik ļoti mīli?" Tristāns skumīgs jautāja. „Kā lai tev saku . . . viss manī sauc, tvīkst tikai pēc viņa, pēc Klaudija," Virgīnija atzinās. „Un es?" ievaicājās Tristāns. „Jā, tu . . . tu. Ak, labais, es jau nekā tur nevaru darīt, es nezinu . . . es taču nezinu," viņa čukstēja. Un šī nezināšana un arī tas, ka kādā tikšanās reizē Klaudijs jau bija rādījis apmikuma un garlaicības zīmes, lika Virgīnijai atrast nāvi ezerā. Otru sievu Tristāns vairs nemeklēja.

Klaudijam viss paskīrās. Fēliksa režīmā viņš kāpa augšup, tāpat kā gluži citādais Kaspars. Augšup iedams, Klaudijs aizsteidzās Tristānam garām un, garām iedams, paguva Tristānu — gan viegli — nomelnot augstiem vīriem. Bet šīs vieglās nomelnošanas pietika — un Tristānam vajadzēja valsts ierēdņa vietu atstāt. Klaudijs cēlās vēl augstāk, viņa roka spēja aizsniegt un izgrūst Tristānu arī no kādas privātas iestādes, kur Tristānam bija trūcīgs maizes darbiņš. Galīgā nabadzībā nokļuvušo Tristānu atkal pavilka augstāk senais labvēlis Kaspars un atbalstīja, joprojām, kaut Tristāns valsirdības brīdī viņam atzinās, ka esot kļuvis pagrīdnieks un sazvērnieks pret Fēliksa diktatūru. Tristāns cieši ticēja, ka Viktorīns nesīs labāku taisnību, īstu brīvību, bet Kaspars grozīja galvu: viņš domājot, tas esot Ilīrijas liktenis vai lāsts — neklūt valā no nebrīvības, jā, taisni meklēt un uzturēt patvaldniekus. Viktorīns būšot daudz bargāks un varmācīgāks nekā Fēliksa.

Un tagad — Viktorīna pavēle, ka viens gūstītais jāapžēlo.

(Turpmāk beigas)

V. Somersets Moms

LEDUSKALNS UN KĀPOSTI

Izcilais angļu rakstnieks Viljams Somersets Moms (William Somerset Maugham), pats 22 romānu, 24 lugu, autobiogrāfijas un ap simt novelu un pastāstu autors, sava novelu krājuma „Creatures of Circumstance" priekšvārdā, kuŗa izvilkumus šeit citējam, runā par īsstāsta jeb storijas (tematiku, aizstāvēdams īsstāsta kā literatūras formas eksistences tiesības

Apzīmēt īsstāstu par „žurnālu materiālu" nozīmē to ar nicināšanu nolikt malā. Ar tādu nostāju kritiķi pauž mazāk aspratības nekā no tiem patiesībā varētu sagaidīt. Ar to viņi arī nepierāda sevišķas literatūras vēstures zināšanas. Kopš žurnāli ir populārs publikāciju veids, rakstnieki to labprāt izmantojuši par līdzekli savu darbu nodošanai lasītājiem. Lielākie īsstāstu rakstnieki, kā Balzaks, Flobērs un Mopasans Čechovs, Henrijs Džemss un Redjards Kiplings, savus stāstus vispirms publicējuši žurnālos. Neuzskatu, ka būtu pārspīlēti teikt, ka vienīgie stāsti, kas neparādās nevienā žurnālā, ir tie, kurus neviens izdevējs nepieņem. Tālab ir mulkīgi novērtēt zemu kādu stāstu tāpēc, ka tas parādījies kādā žurnālā. Žurnāli, bez šaubām, publicē arī daudz sliktu stāstu, bet pasaulē uzraksta daudz vairāk sliktu nekā labu stāstu, un žurnāla izdevējs ar literārām ambicijām bieži spiests publicēt stāstu, par kuru pats nav augstās domās tādēļ ka viņam nekā labāka nav. Daži populāru žurnālu izdevēji domā, ka lasītāji pieprasa zināma tipa stāstus un neko citu nepieņem; un viņi prot atrast rakstniekus, kas piegādā vēlamo, un bieži no tā iztaisa vēl labu veikalu. Tā ir literārā konfekcija, kas žurnālu literatūrai atnesusi slikto slavu.

Pēc manām domām, kritiķi maldās, nonievādami stāstus par „žurnālu literatūru" tāpēc, ka tie ir labi uzbūvēti, drāmatiski un ar pārsteidzošām beigām. Pārsteidzošas beigas nav nekas nosodāms, ja tas ir kāda stāsta dabiskais nobeigums. Gluži otrādi, tā ir priekšrocība. Slikti ir vienīgi, ja beigas ir nemotivētas, pievilktas aiz matiem, lai lasītāju apžilbinātu. Tikpat maz kāds stāsts ir sliktāks tāpēc, ka tas skaidri sadalās ievadījumā, kulminācijā un nobeigumā. Visi labie stāstnieki pēc labākām spējām pūlējušies to sasniegt. Šais laikos rakstnieki, kas atdarina Čechovu, viņu ieti nesaprasdami, sākuši rakstīt stāstus, kas kaut kur iesākas un nobeidzas bez punktes. Viniem liekas pietiekami, ja viņi aprakstījuši kādu noskaņojumu, radījuši kādu atmosfāru vai attēlojuši kādu raksturu. Tas viss ir jauki un labi, bet tas vēl nav stāsts, un es neticu, ka lasītājs ar to apmierināts. Bez tam šodien jūtamas bailes no īstas darbības. Rezultāts ir šie bezkrāsaino stāstu plūdi, kuŗos nekas nenotiek. Es domāju, ka arī Čechovs varbūt ir pie tā vainīgs; reiz taču viņš rakstīja: „Cilvēki neiet uz ziemelpolu un nekrīt zemē no leduskalniem; viņi iet uz birojiem, strīdas ar sievām un ēd skābus kāpostus." Bet daži no viniem tomēr iet uz ziemelpolu, un ja arī viņi nekrīt lejā no leduskalniem, tad viniem tomēr ir līdzīgi bīstami piedzīvojumi. Visā pasaulē nav ne mazākā iemesla, kāpēc rakstnieks nevarētu tikpat labi rakstīt stāstus par viniem, kā par cilvēkiem, kas ēd skābus kāpostus. Čechovs, droši vien, nekad nebija tādās domās. Bet, acīmredzot, nepietiek, ka vini iet birojos, strīdas ar sievām un ēd kāpostus. Lai vispār iznāktu stāsts, viniem jāapzog trūcīgā biroja kase, jāizdara slepkavība vai jāpamet sieva, un ja viņi ēd skābus kāpostus, tad tai jābūt iekšēja stāvokļa izpausmei. Tā kāpostu vira kļūst par mājīgas apmierinātības simbolu vai simbolizē dusmas par sabojātu dzīvi. Tad, protams, tā var būt tāda pat katastrofa, kā kritiens no leduskalna. Bet tad tas arī ir tikpat neikdienišķi.

Kāda autore rakstā par to, kā rakstāms īsstāsts, apgalvoja, ka centrā jābūt kādam rakstura zīmējumam un faktiskie notikumi sacerami vienīgi, lai padarītu šo personību „dzīvu". Citā vietā tā pati autore atzīst, ka bībeles līdzības ir visu laiku labākie īsstāsti. Bet es domāju, būtu grūti aprakstīt pazudušā dēla vai žēlsirdīgā samarieša raksturu. Patiesībā tie ir tīri konvencionāli tipi, un mēs varam tikai uzminēt, kāda veida cilvēki tie bijuši, jo mēs par viniem uzzinām vienīgi stāsta morāles izprašanai nepieciešamos faktus. Un tas arī ir puslids viss, ko var darīt īsstāstu rakstītājs. Viņam nav diezgan telpas, lai aprakstītu un attīstītu kādu raksturu; viņš var iezīmēt tikai sevišķos vilcienus, kas raksturu padara dzīvu un stāstu ticamu. Kopš neatminamiem laikiem cilvēki pulcējušies ap ugunskuru vai tirgus laukumā, lai klausītos stāstu stāstītājos. Šī dzina, šķiet, cilvēkā tikpat sena, kā īpašuma izjūta. Nekad neesmu reflektējis būt kaut kas vairāk par stāstu stāstītāju. Stāstu stāstīšana man sagādājusi prieku, un es esmu stāstīlis daudz. Tikai, man par nelaimi, stāstīšana paša stāsta dēl ir nodarbošanās, ko intelektuāli nevērtē augstu. Pūlos savu nelaimi panest aukstasinīgi.

Tā viņi izteicās

Kad Ķīniešu ticības reformātors Konfūcijs reiz ceļoja pa mežonīgu apvidu, viņš izdzirda vaimanājam kādu sievieti un sūtīja pie viņas savu skolnieku, lai uzzinātu bēdu iemeslu. Sieviete pārstāja raudīt un izstāstīja, ka viņas vīru un dēlu vienu pēc otra saplosījis tīģeris, kas klejojot tajā novadā. „Bet kāpēc tad tu pati paliec šeit?" izbrīnījies jautāja māceklis. „Tāpēc, ka šeit nav launas valdības," vientiesīgi atbildēja nelaimīgā.

„Viņai taisnība", teica Konfūcijs, dzirdēdams šādu izskaidrojumu. „Launa valdība ir vēl postīgāka nekā tīģeris."

*

„Kād es ieeju gleznu izstādē," teica zobgalīgs mākslas kritiķis, „man jau pēc pirmajiem acu uzmetieniem gribas gleznotājus iedalīt piecās kategorijās: tādi, kas gleznо to, ko viņi redz; kas gleznо to, ko viņi domā redzam; kas domā redzam to, ko gleznо; kas domā gleznojam to, ko domā, ka redz, un beidzot tādi, kas domā, ka viņi gleznо."

*

Ja man saka, ka dzejniekam nevajagot rādīt pasauli tādu, kāda tā ir, bet gan, — kādai tai vajadzētu būt, tad es atbildu, ka [illegible] pārāk kā mīļais Dievs, kas pasauli taču radījis tādu, kāda tai jābūt.

Georgs Bichners

Kāpēc bērni runā skaļi

Lielākā daļa pieaugušo runā nepareizi. Gandrīz visi, kas nav mācījušies runātāju, teātru vai dziedāšanas skolās un kas nav runātāji, aktieri vai dziedātāji, runā apslāpētā resp. aizžņaugstā balsī. Šo aizžņaugto balsi mēdz pat uzskatīt par normālo balsi, un piem., ja aktieris arī ikdienas dzīvē sāktu runāt savā pareizajā balsī, tad tā lielākajai daļai citu cilvēku izklausītos pārspīlēta, par daudz skaļa, pārāk skaidra un noteikta — ar vārdu sakot, nepieklājīgi uzbāziga un pārdroša.

Savus bērnus mēs viņu brīvās dabiskās balss dēļ bieži mājās un pat skolā apsaucam, piespiežot viņus mācīties nepareizi elpot. Šī apsaukšana mazos bieži ietekmē dvēseliski, un daudzkārt balss apslāpēšanai ir taisni dvēseliski iemesli: cilvēks jūtas nedrošs un kautrējas, un šo iemeslu dēļ organos, no kuriem atkarīga runāšana, rodas krampjveidīgi sasprieguma. Ievērojot to, balsu skolotāji un dziedniekī domā, ka ar pareizi vadītiem runāšanas un dziedāšanas vingrinājumiem varot spēcināt tiklab cilvēka dvēseli, kā miesu.

Balss patērē maz elpas, tādēļ, veselīgi un nepiespiesti runājot, elpa paliek ieturēta un izplūst tikai pēc vajadzības. Diafragma / vēderplēve / regulē šo ieturēto elpu un līdz ar to runāšanu. Saspriegta tā kļūst plakanāka un spiež uz vēdertelpu, kādēļ vēde[illegible] izspiežas uz āru. Visiem bērniem ir tā saucamā diafragmas jeb vēdera elpošana, kamēr pieaugušo vidū atradīsim maz tādu, kas tā elpo. Šīs pareizās elpošanas dēļ bērnu balsis skan skali un nogurst reti.

Ja diafragmu atslābinām tik stipri, ka tās lenganums sāk ietekmēt balsi, tad pēdējā pilnīgi vis neapklust, bet rīklē rodas pazīstamais čukstēšanas stāvoklis, un elpas izplūšana aizžņaudzas. Balss zaudē skalumu un dabisko skaņu. Tā kļūst it kā aizsmakusi, jo artikulācija tagad norisinās vairāk rīkles telpā, kamēr, brīvi runājot, tā norisinās, tā sakot, uz lūpām. Viss tātad atkarājas no elpošanas, un savas miesas un gara veselības dēļ mums ikvienam būtu atkal jāmācās pareizi elpot un nepiespiesti runāt.

MASKAVĀ LĪST LIETUS

Rumānijas delegāts Apvienotajās Nācijās pārrodas Bukarestā un tūlīt atver lietus sargu.

„Vai jūs traks?" viņam jautā. „Šinī saulainajā laikā?"

„Jā, bet Maskavā pašreiz list lietus!"

„France Soir"

„Es tiešām nesaprotu, kādēļ mātes mūs allaž brīdina no vīriešiem, ka tie esot bīstami, sevišķi pavasarī."

„Sie"

...VIJAS" ABONEMENTS.

laikrakstu pa atsevišķiem ek-
m (līdz 3 eks. iesk.), maksā
mēnesī — ar „Atpūtai", kas
zi nedēļā — RM. 9.— mēnesī;
kollektīvi vairāk par 3 eksem-
— RM. 6.— mēnesī par eks., bet
itai" RM.8.— par eks. Studiņā-
ksa: RM. 3.— par vienslejīgo
du vai tai atbilstošu telpu; pie-
eklēšanas sludinājumi pa rusce-
e mazāk kā RM 6.— par slud-

nentu pieteikumi, sludinājumi,
irvedumi un korespondence adre-
„Latvijai", (13b) Günzburg/Do-
ister-Landmann-Platz 7.

ot mums naudu pa pasta-
tiet uz pārveduma talona
atzīmēt, par ko jūs
at.

V. A. Koskenniemi

BAGĀTIE UN NABAGIE

V. A. Koskenniemi pieder somu rakstnieku vecākajai paaudzei un kļuvis slavens kā dzejnieks arī ārpus savas dzimtenes robežām. Viņa dzejoļu krājums „Jaunais Ansis" tulkots vairākās valodās. Koskenniemi mākslu raksturo klasiska skaidrība, ilgas pēc skaistuma, siltuma un gaismas, cilvēka vientulība, dabas varenība un spēcīga nacionāla izjūta. Sniedzam lasītājiem tēlojumu no rakstnieka bērnības atmiņu grāmatas „Laimes balvas".

Krustmāte Matilda bija mums bērniem ideāls. Viņa bija mūsu sabiedrotā un bieži arī rotaļu biedre.

Ja mēs atpūtas solu pagalmā pārvērtām par burenieku, ar vējā piepūtušos priekšautu mastā, tad arī viņa piedalījās ceļojumā un dziedāja burvīgas, pašas sacerētās jūrnieku dziesmas, kamēr es cītīgi grozīju stūri vai lūkoju ar tālskati saskatīt kādu ostu. Viņa uzšuva indiāņu zīmotnes manām drēbēm, apbrīnoja manas sniega pilis un izgrieza no zelta papīra kroņus un spožas bruņas. Viņa mācīja mums vīt vainagus no pļavu āboliņa, darināt lupatu bumbas, bet no resnajiem paeglu un slaidajiem priežu čiekuriem ar sērkociņu palīdzību izveidot septiņas taukās un septiņas liesās Vārava govis. Kopā ar krustmāti mēs devāmies izbraukumos pilsētas apkaimē, īpaši uz zundu. Tur viņa mums rādīja svešādus akmeņus un puķes, kas bija atkuģojušas no svešām, noslēpumu pilnām zemēm un saucamas grūti iegaumējamos vārdos. Viņa nāca mums līdzi uz Hupizaretas salām, kur mēs pie dambjiem ierīkojām ūdens dzirnaviņas. Viņas klātiene pieškīra īpašu jaukumu visām dabas katastrofām, kā ledus iešanai, tā ugunsgrēkiem. Viņa mūs ņēma līdzi gada tirgū uz karuseli un burvju mākslinieku būdām, un kopā ar viņu mēs drīkstējām apskatīt pat drausmīgos radījumus vaska tēlu kabinetā, kas saistījās ar tik šermuļainiem stāstiem. Viņa bija mūsu labākais zināšanu avots, iekāms paši iemācījāmies lasīt, un viņa arī bija mūsu maigā aizstāve mātes un vecāsmātes tiesas priekšā.

Krustmāte Matilda bija mūsmāju māksliniece. Izgriežot lipinot un zīmējot, viņa radīja mazas papīra lelles, pasaules dāmas un princeses, ģenerāļus un princus, valsts padomniekus un maģistrus, miniatūrcilvēciņus, kas, it kā liega menueta taktī dejodami, iznira no viņas grieznēm vai zīmējamās spalvas. Šai raibajai, greznajai papīra tautiņai pamazām bija radusies krietna slava. Pilsētas kavalieri tos labprāt pirka savām izredzētajām par dzimšanas un vārda dienas dāvanām, un nāca pat pasūtinājumi no citurienes. Krustmātes speciālitāte bija kadeti un leitnanti — laikam tāpēc, ka viņas pašas sirds tiecās tai virzienā.

Mēs bērni, abās pusēs krustmātes krēslam nostājušies, bieži vērojām viņas noteiktās, veiklās izdarības un jutāmies varen pacilāti, kad viņa izlūdzās mūsu spriedumu par savu roku darbu, ko veica ar nenogurstošu pacietību. Ja kāds turīgs vecs kungs pasūtināja veselu leļļu ģimeni vai apliecināja savu apmierinātību ar krustmātes darbu, maksādams vairāk nekā pieticīgo cenu, tad mēs par viņas panākumiem priecājāmies tikpat kā par saviem, un ne tāpēc vien, ka bieži tad sekoja kopīgs gājiens uz konditoreju. Un mēs bijām pagalam lepni, kad krustmātei uzdeva zīmēt firmas zīmi šejienes lielajai ādas fabrikai — „vislielākajai visā pasaulē" — un mēs pirmo reizi redzējām viņas ziemeļbriedi iespiestu uz smalkajiem ādas izstrādājumiem. Likās, it kā ar šo ziemeļbrieža zīmogu arī mums piederētu sava daļa no visiem tiem sedliem, zirgu iemauktiem un siksnām, kuŗu slava sniedzās līdz pat Amerikai.

Krustmāte Matilda, kuŗas līksmo labsirdību nespēja aptumšot pat smaga slimība, ar savu jaunību radīja it kā neitrālu joslu starp bērnu pasauli un „īstajiem pieaugušajiem". Māte bija mūsu pēdējais patvērums, bet krustmāte — labā osta, kad sacēlās negaiss, un pie viņas mēs gājām ar dažu labu jautājumu, ko pašu spēkiem nejaudājām atrisināt. Tā es reiz, pēc ilgas prātošanas par bagātību un nabadzību, kas uzmācās īpaši tad, kad virtuves durvis parādījās kāds ubags, beidzot jautāju krustmātei. Domājos esam sapratis, ka sabiedrība sastāv no divējām cilvēku šķirām — bagātajiem un nabagajiem, starp kuŗiem paceļas augsts neredzams žogs, bez vārtu, kaut arī ar dažiem izlūkcaurumiem vienā un otrā pusē. Lielāko galvas lauzīšanu man īsteni sagādāja jautājums, kuŗā pusē žogam atrodamies mēs un mūsu māja. Aizdomas, ka esam bagāti, mani grauza kā tārps. Jebšu šī iespēja sniedza zināmu apmierinājumu, mani taču nomāca doma, ka tādā gadījumā mums būs grūti tikt debesīs. Jo vai gan nav vieglāk kamielim izlīst caur adatas aci, nekā bagātam nokļūt Dieva valstībā? Kad iztēlojos, cik grūti izlīst caur adatas aci pat mazākam dzīvniekam nekā kamielim ar savu kupri, tad par bagāto likteni nevarēju šaubīties. Tāpēc jautājums par bagātību mani lāgiem stipri nodarbināja. Pēdīgi nolēmu ar savām bažām patverties pie krustmātes Matildas. Izraudzīju acumirkli, kad abi, sēdēdami uz ķebļīšiem pie kurošās krāsns istabā, vērojām priežu šķilu sprakšķēšanu. Nule bijām pārrunājuši kādu nopietnu jautājumu, un man šis brīdis šķita pats īstais. Tāpēc ātri pārmainīju valodas, ja arī ne mūsu sarunas noskaņu un raksturu, un droši ķēros pie lietas.

„Krustmāt, vai mēs esam bagāti vai nabagi?"

Izgudrēm ietērpu savus vārdus šai strupajā formā un tā noslēpu jautājuma slepeno nodomu, jo baidījos, ka krustmāte savu atbildi nepielāgo manām cerībām. Taču viņa tūdaļ vis neatbildēja, viņa bakstīja pagales krāsnī, it kā mana jautājuma nemaz nebūtu dzirdējusi, un uguns gaismā es redzēju, ka kāda doma līdzīgi mākonim pārslīdēja viņas vaigam. Pēdīgi viņa atjautāja: „Un kā tu pats domā?"

Atkāpšanās man nelīdzētu, jo es sāpīgi ilgojos atbildes. Tāpēc skaidri un gaiši izteicu savas aizdomas: „Man liekas, ka esam bagāti."

Krustmāte ilgi manī raudzījās — vēl tagad redzu viņas skatienu — un pēc brīža teica lēnām un ar zīmīgu uzsvaru: „Jā bērns, mēs esam bagāti."

Taču es šai īsajā brīdī, iekāms nobrieda viņas atbilde, biju nopratis no viņas skatiena, ka krustmātes vārdi nebija vis atbilde uz manu pirmējo jautājumu vai pareizāk sakot, ka viņai prātā bija cita bagātība, ne naudā. Nu es zināju, ka esam nabagi, un mana dvēsele jutās glābta.

Pēc šīs sarunas kāda jauna saite saistīja krustmāti Matildu un mani vēl ciešāk.

Algas paaugstinājums

Kāds pārdevējs prasīja savam šefam algas paaugstinājumu.

„Mans mīļais," teica šefs. „Jūs gribat paaugstinājumu? Par ko gan? Paraudzīsimies labāk, cik daudz jūs vispār strādājat. Es jums pierādīšu, ka jūs vispār nemaz nestrādājat!

Gadā ir 365 dienas, vai nē? Katru dienu jūs guļat 8 stundas, tas ir gadā jau 122 dienas. Paliek vēl 243 dienas. Bet katru dienu jums astoņas stundas ir brīvas. Nāk nost vēl 122 dienas. Nu paliek tikai 121. Bet ar to vēl nav cauri!

Svētdienās jūs nestrādājat; gadā ir 52 svētdienas; no 121 atņemot 52, paliek 69 dienas. Sestdienu pēcpusdienas arī ir brīvas: tas dod 52 pusdienas vai 26 veselas Nost no 69 — paliek 43. Bet tas arī vēl nav viss. Katru dienu jums ir stunda pusdienām, tātad gadā jūs patērējat pusdienām 16 dienas. Paliek vairs tikai 27. Noskaitiet tagad vēl nost divas nedēļas atvaļinājuma. Cik paliek? 13 dienas. Bet mums gadā ir 12 svētku dienas. Paliek tikai viena diena, un tā pati ir Jaunsgads, kad mūsu veikals tā kā tā ciet!

Un jūs man vēl prasāt algas paaugstinājumu!"

Pārdevējs nespēja nekā iebilst pret šefa aprēķinu. Viņš aizgāja mājās un nenāca uz darbu veselu mēnesi. Algas izmaksas dienā viņš ieradās birojā, pieprasīja savu parasto algu un korrekti paņēma atpakaļ pieprasījumu pēc algas paaugstinājuma: „Tā kā šefs man pierādīja, ka tiešām visu gadu neesmu neko darījis, tad nevaru prasīt paaugstinājumu. Maksājiet man tikai to pašu veco algu, ko jau visu laiku esmu saņēmis par nekā nedarīšanu."

„Die Neue Zeitung"

Vīnes valsis ceļ darba ražību

JAUNĀKIE ATZINUMI PAR MŪZIKAS IZMANTOŠANU RAŽOŠANĀ

Jau labi sen konstatēts, ka cilvēka darba ražība dažādās nedēļas dienās jūtami svārstās. Gandrīz visos uzņēmumos, sevišķi tādos, kur veic fizisku darbu, pirmdiena ir „slinkā diena", jo pa svētdienu apstādinātais cilvēka „motors" vēl nedarbojas ar pilnu jaudu. Otrdien un trešdien darba ražība pieaug un ceturtdienā sasniedz kulminācju, taču piektdien, strādnieka noguruma un nedēļas beigu gaidīšanas dēļ atkal noslīd otrdienas stāvoklī. Pat vienā atsevišķā dienā ir posmi, kuŗos cilvēka darba ražība saplok: pirmais tāds „nāves punkts" ir starp pl 10 un 11, kad strādātājs sāk just izsalkumu, otrs — pēcpusdienā ap pl. 3, kad izbeigusies viņa enerģija.

Šīs parādības ir visai dabiskas, jo cilvēks nespēj strādāt ar vienādu jaudu visas 8 stundas. Lai viņš varētu, jārodas kādiem sevišķiem pamudinājumiem. Tādēļ, lai pēc iespējas pilnīgi izmantotu cilvēka darba spējas un izskaustu „nāves punktus", amerikāņu rūpnieki jau pirms ilgāka laika sākuši gudrot līdzekļus, kā to panākt. Tāds arī esot atrasts: strādniekiem par uzmundrinājumu sniedz „darba mūziku". Konstatēts, ka pareizi izvēlēti mūzikas gabali, ko strādātājs dzird darba laikā, viņu nevis nogurdina vai novērš tā uzmanību no darba, bet gan manāmi kāpina darba spējas un ražību.

Arī Francijā atseviški uzņēmēji kopš dažiem mēnešiem pasākuši lietot šo metodi un sasnieguši ievērojamus panākumus, kāpinot ražību par vairāk nekā 5 proc. Šis paņēmiens tomēr nav vairs tik jauns, kā to varētu iedomāties. Pirmais praktiskais mēģinājums izlietot mūziku darba ražības kāpināšanai izdarīts jau 1873. g. Toreiz kāds Parīzes direktors licis strādniekiem nokrāsot sava lielā teātŗa fasādi. Novērojot, ka krāsotāji savas otas kustina taktī, direktors viņiem dziedājis priekšā operešu ārijas, pie kam pamanījis, ka strādnieki krāso ātrāk, ja dziedamais gabals ir jautrs, lēnāk, ja sentimentāls.

Tas, ko nejauši atrada Parīzes teātŗa direktors, pastāvīgos novērojumus panākumus, kāpinot ražību un metodiski izvērtēts. Darba mūzikas aizstāvji apgalvo, ka viņu nolūkam nederot klasiskā mūzika, jo tā iedarbojoties gan uz strādātāja maksliniecisķajām sajūtām, bet ne uz viņa darba sniegumu, turpretī džess sasniedzot gaidīto ietekmi. Taču arī džesa mūzikai esot savas atšķirības: tango un slovfokss savu lēno tempu dēļ pavisam neesot piemērots darba ražības kāpināšanai, un pasodoble tikko esot lietojams. Labāks jau esot fokstrots, bet par vislieliskāko darba prieka un ražības kāpinātāju noderot — Vines valsis.

„Kosmos"

Jaunākais amerikāņu rūpniecībā

BĒRNU KOFERGULTIŅA

ir bērna gultiņas un rotaļu aploka kombinācija, kas saliktā veidā izveido parastu noslēdzamu koferi ar rokturi. Koferī ietelpj arī visa gultas veļa, ieskaitot filca matraci, kas pārvilkts ar ūdensdrošu materiālu.

MATRAČI

no trim daļām, kas savienotas rāvienslēdzējiem, izrādījušies loti praktiski. Kad vidējā daļa izgulēta, elementus var savā starpā apmainīt, pagarinot lietošanas ilgumu, bez tam matracis ātri izjaucams tīrīšanai vai transportam.

JAUNS IESAIŅOJUMS

cigaretēm ir divas plānas aluminija lapas, starp kuŗām elektriski ieliedēts papīra audums. Šis materiāls aizstāj visas līdzšinējās cigarešu saiņojuma kārtas un labāk aizsarga cigaretes no mitruma un pret aromata zaudēšanu. Jauno metodi jau pārņēmusi „Raleigh" firma.

ELEKTRISKO SPULDŽU

patronas tagad sāktas gatavot tā, ka, izskrūvējot spuldzi, strāva patronā automatiski pārtrūkst. Ar to novērsti strāvas trieciena neuzmanības gadījumā, piem., bērnam iebāžot vaļējā patronā pirkstu.

Varoņi par naudu

KĀ STRĀDĀ FILMU ZVAIGZŅU AIZSTĀJĒJI AKROBATI

Ir atklāts noslēpums, ka uz ekrāna redzamos „nāves gabalus" tālo rietumu un līdzīgās filmās ar daudzām auto katastrofām un šaudīšanos neveic vis pašas filmu zvaigznes, bet gan īpaši akrobati.

Holivudā ir ap 60 īstu filmu akrobatu. Tie ir vīri vecumā starp 40 un 50 gadiem, kas bīstamajā arodā darbojās jau 15—25 gadus. Viņu nervus un pārgalvību protams, atbilstoši atalgo — profesionālo filmu akrobatu alga sasniedz caurmērā 20.000 dolaru gadā. Lai gan neviena arodbiedrība nav nosacījusi algu likmes šiem pārdrošniekiem, taču, pēc nerakstīta likuma, akrobati, kad tie atrodas filmu darbnīcā, saņem 35 dolarus dienā, bez tam vēl kompensācijas, atkaribā no trika grūtuma un briesmām, piemēram, viens no ikdienišķākiem un nevainīgākiem trikiem — kaušanās dūrēm dod 35 dolarus. Lielā alga par dažu minūšu darbu var likties pārspīlēta, taču filmu sabiedrības uzskata, ka atmaksājas algot ļaudis, kas uzņemas riskantos numurus viņu filmu zvaigžņu lomās. Neviena sabiedrība nevar atlauties izšķērdību, liekot saviem aktieriem, kas nav īpaši apmācīti, izdarīt bīstamus lēcienus un kritienus un nereti dabūt nopietnus ievainojumus.

Lielāko jebkad par bīstamu triku maksāto summu saņēmis lidotājs Pauls Mancs. Filmā „Tikai eņģeļiem ir spārni" viņš lidmašīnā nodrāzās grīstē kādā kanjonā, sašķaidīja mašīnu, smaidīdams iznāca no tās drupām un saņēma čeku par 5000 dolaru. Ja Garijs Kupers filmā pa galvu, pa kaklu noripo pa kāpnēm, tad varat būt droši, ka kāds gara auguma akrobats par to pie kases saņēmis čeku par 75 vai 100 dolariem. Gadījumā, ja kāpnes ir akmens vai betonā, summa palielinās par 25 vai 50 dolariem.

Daži akrobati speciālizējas jāšanas trikos. Kritiens no iejāta zirga maksā 75 dolaru, no mežoņiga zirga 150. Izplētņa lēcienus parasti kompensē ar 100 dolariem. Par auto svaidīšanu uz slidena ceļa maksā 75 dolarus. Ļoti bīstams triks ir likt automobiliem pārsviesties, un šis joks, ja automobilim ir tērauda jumts, maksā 300 dolaru, ja nē, 500.

Protams, notiek arī nelaimes gadījumi, taču dara visu, lai tos novērstu. No automobiļiem un vilcieniem izņem visus asos priekšmetus, piem., stiklu aizstāj ar cukura plāksnēm, kas plīst tāpat kā stikls, taču negriež. Attiecīgā tēlotāja aizstājējs pēc tam, kad mašīna apsviedusies vai nodrāzusies lejā no kalna, izkāpj ārā, un viņa vietā stājas aktieris. Asinis, kas pēdējam tādās reizēs parasti plūst pār seju, nav nekas cits kā šokolādes sīrups.

Inscenējot auto katastrofas, mašīnu pirms tam īpaši sagatavo: nostiprina ar tērauda spraišļiem; lai izvairītos no ugunsgrēkiem, izlaiž gandrīz visu benzīnu, un pašus braucējus nostiprina ar drošības jostām. Sevišķi bīstamos gadījumos viņi nodrošinās vēl ar bruņcepurēm un polsteriem.

Daudz rūpju filmu akrobatiem sagādā neapmācītie spēki, jo daudziem kautiniem nepieciešams vairāk dalībnieku nekā ir filmu sabiedrības rīcībā. Ciņas karstumā „jaunie" bieži nesaker „pareizo" krēslu, kas tūlīt sadrūp, bet gan īstu, un tā kautiņa beigās dažreiz līst arī īstas asinis. Pēc divu nedēļu darba kādas līdzīgas ainas uzņemšanai ar 220 dalībniekiem 27 gulēja slimnīcā.

Katrs akrobats savā filmu sabiedrībā apdrošināts par 2000 dolariem. Ja nelaimes gadījuma dēļ viņš kļūst darba nespējīgs, sabiedrība maksā ārstēšanās izdevumus un, blakus atsevišķo apdrošināšanas polišu summām, vēl 25 dolarus nedēļā.

„Columbia"

Šis un tas par šo un to

„ŠĪ LĪGAVA ir mūsu pazudušā māmiņa!" iesaucās mistera Laskovska bērni Springfildā, ASV, ieraudzīdami kādu uzņēmumu žurnālā. Pēc divām stundām „līguva" apcietināja par bigamismu.

PĒC 43 GADU UZGLABĀŠANAS kāds anglis nosūtīja policijas iecirknim baltmetalla saktu ar piezīmi: „Es to atradu kādā miglainā 1905. gada naktī!" rī

REINĀ pie Mīlhauzenes apriļa beigās notika savādas medības, ko varēja saukt arī par zveju: Reinā kaut kā bija iekļuvis ronis. Parastie tīkli roņa saķeršanai nederēja, kāpēc bija jāsameklē citi rīki. Izrādījās, ka ronis kuģī vests kādam Šveices zooloģiskam dārzam, bet ceļā tas izsprucis. em

VALZIVS APTURĒJA 10.000 tonnu lielu tvaikoni, kas tai Karaību jūrā uzdūrās un vairs nevarēja tikt uz priekšu. Lielais okenana kuģis atbrīvojās, iedarbinot mašinas atpakaļ gaitai. Tad valzivs „atkāpās", savām asinīm visapkārt nokrāsojot ūdeni sarkanu. em

KARMENU IELAS UZVALKOS uzveda Nujorkas Metropolitena operas ansamblis, viesojoties Atlantā, jo nebija laikā atsūtīti kostīmi. Torero savu cīņas dziesmu dziedāja sporta uzvalkā; arī sieviešu personāls uzstājās modernos tērpos un ielas kostīmos. Vienīgi Karmenas tēlotājai bija savs īstais kostīms.

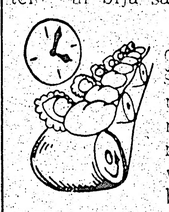

7 BĒRNI MINŪTĒ dzimst ASV Pagājušajā gadā piedzima pavisam 750.000 jaunu amerikāņu pilsoņu. Tik daudz iedzīvotāju ASV pavisam bija 1790. g. Arī Anglijā 1947. g. dzimstība bijusi lielākā kopš 25 gadiem un pārsniegusi iepriekšējo gadu par 100.000.

BEDUĪNI JŪDEJAS TUKSNESĪ kādā alā atraduši vairākos podos apslēptus, ar audeklu un vasku pārvilktus manuskriptu ruļļus, no kuriem daži ir gandrīz 2000 gadu veci. Šie ēbreju valodā sacerētie manuskripti ir visvecākie bībeles rokraksti un pieder pie svarīgākajiem archaioloģiskajiem atradumiem Svētajā zemē vispār. ab

EIROPAS NOSAUKUMS cēlies no foinikiešu valodas, kuŗā vārds „Erēf" ir saliktenis ar nozīmi „rietumzeme". y.

ASINSGRUPAS, ko Eiropā un Amerikā atklāja tikai ap 1900. g., Ķīnā un Japānā pazinuši jau 1247. g. pēc Kr., par ko var pārliecināties ķīniešu senrakstos, kur lasāms, ka šis zināšanas izlietotas šo zemju tiesu praksē pierādījumiem par radniecību utt. Y.

KAMIELIS, bez kuŗa mums Sahāras tuksnesi Afrikā tagad grūti iedomāties, pēc neapšaubāmiem vēstures dokumentiem pirmo reizi ievests Āfrikā no Āzijas tikai 3. g. s. pēc Kr., kamēr zirgs tāpat no Āzijas Ēģiptē ievests jau ap 1700. g. priekš Kr. Y.

Krustvārdu mīkla

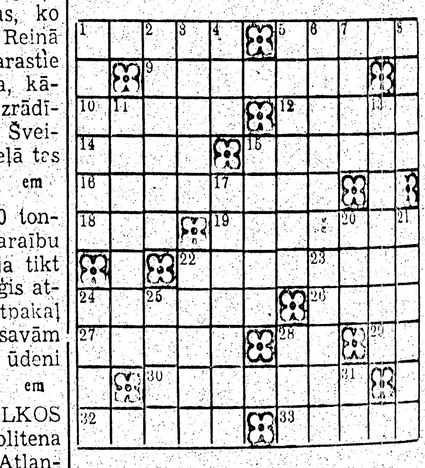

Līmeniski: 1. Minerāls. 5. Deja. 9. Latviešu rakstniece. 10. Putns. 12. Aužamo stāvu piederums. 14. Koki. 15. Garīdznieks. 16. Liekulis. 18. Sporta piederums (svešv.). 19. Fizikāla parādība. 20. Ķermeņa daļa. 22. Neapšaubāmi atzīts mākslas meistars. 24. Smērviela. 26. Mākslas nozarojums. 27. Vingrinājums. 28. Elements. 29. Skolotāja atzīme. 30. Mielasti. 32. Izlase. 33. Dzīvības sula.

Stateniski: 1. Austrumnieku tituls. 2. Mēra vienības. 3. Iesaiņojamais materiāls. 4. Žūst. 5. Koki. 6. Dārgakmens. 7. Kokmateriāls. 8. Organs. 11. Izvākt. 13. Cēlmetalls. 17. Asinsvadi. 17. Tautu meita. 20. Kar. 21. Zivs kauli. 22. Musināt. 23. Augi. 24. Dzīvnieks. 25. Vadoņi. 28. Gaitenis. 31. Elements.

IEPKRIEKŠĒJĀS KRUSTVĀRDU MĪKLAS ATRISINĀJUMS

Līmeniski: 1. Ienāši. 5. Ieži. 9. Ilkņi. 10. Vācele. 12. Ārdi. 13. Adalīns. 14. INS. 15. Spid. 17. Vieni. 19. Plata. 20. Ēsma. 21. Pie. 22. Morgans. 25. Sāls. 27. Patika. 28 Jodēt. 29. Stās. 30. Tibeta. — **Stateniski:** 1. Ieva. 2. Nica. 3. Šalini. 4. Ilens. 5. Ina. 6. Eiropa. 7. Iliada. 8. Dadzis. 11. Elina. 15. Slēgt. 16. Itin kā. 17. Vērsis. 18. Emalja. 19. Pirāti. 21. Popēt. 23. Aile. 24. Sāga. 26. SOS!

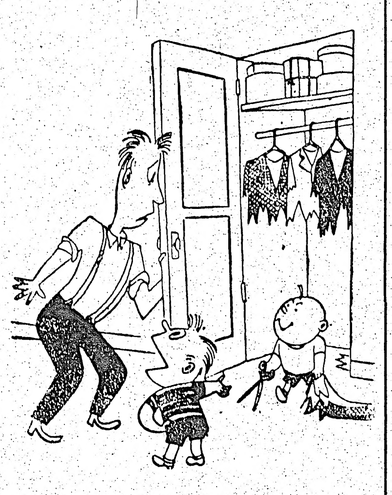

„Tu taču pats teici, tēt, lai es viņu ieslēdzu skapī, ja viņš neklausa un rotaļājas ar šķērēm!"

„Colliers"

LĀSTI UN LŪGŠANAS

Tajos laikos, kad okeanus vēl šķērsoja burenieki, uz Ameriku kuģī brauca kāds bīskaps. Labi zināms, ka jūrnieki jau no laika gala nav visai smalki savos izteicienos, bet bīskapam apkalpes lādēšanās briesmīgi grieza ausīs. Kad kādu nakti taisni lūgšanas vidū viņu atkal izraucēja šausalīga lamāšanās, bīskaps par to žēlojās kuģa kapteinim. „Bīskapa kungs," atbildēja kapteinis, „mūsu kuģis ir dabūjis sūci, un vīri, ko jūs dzirdat tik neganti lamājamies, strādā pie sūkņiem. Tik ilgi, kamēr viņi sūknē un lādas, jūs varat būt drošs, ka mēs dibenā nenoiesim, bet tikko viņi beigs lamāties un sāks lūgt Dievu, mēs esam pazuduši." ab